

AZ IGAZSÁG ÚTJÁN

STEFAN MOLYNEUX

AZ IGAZSÁG ÚTJÁN
Az illúziók zsarnoksága

A FORDÍTÁS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ MŰ

On Truth: The Tyranny of Illusion
(The Freedomain Library, Volume 1, 2007)

Első kiadás, Eger, 2020

Fordította, a borítót és a kötetet tervezte:
Táborszki Bálint

A kötetben használt betűtípusok:
MONTSERRAT & *Sorts Mill Goudy*

Ez az alkotás
a Creative Commons Nevezd meg! 4.0
Nemzetközi licenc alá tartozik.
A licenc megtekintéséhez látogass el a
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> oldalra.

A FORDÍTÓ BEVEZETŐJE

A nagy német filozófus, Friedrich Nietzsche azt az alcímet adta *Bálványok alkonya* című könyvének: *Avagy hogyan filozofáljunk kalapáccsal?* Nietzsche azt a feladatot tűzte ki maga elé, hogy – úgymond – megkopogtassa a kultúránk, hagyományaink és vallásaink eszmei bálványait az értelem kalapáccsával, hogy meghallgassa, konganak-e az ürességtől, és megnézze, darabokra hullanak-e a ráció erélyes érintése alatt. De feltehetnénk a kérdést: hogyan máshogyan lehet filozofálni, ha *nem* kalapáccsal? Hiszen a filozófia nem más, mint a logika és a racionális értelmünk használata arra, hogy megkérdőjelezzük minden elfogadott és előfeltételezett meggyőződésünket, véleményünket, hitünket és premisszáinkat a valóság dolgairól.

A kötet, amit a kezében tart az olvasó, filozófiai könyv a szónak ebben az eredeti értelmében. A nagy görög bölcselőnek, Szókratésznek az életével kellett fizetnie azért, amiért gyakorolta a bölcsesség szeretetét és rendületlenül megkérdőjelezte azokat a kulturális bálványokat, amiket szent és sérthetetlen alapigazságnak tartottak polgártársai. Árulónak bélyegezték, akinek bűne, hogy nem hitt Athén isteneiben és megrontja a fiatalságot.

Röviden, hogy kalapáccsal filozofál.

Stefan Molyneux elköveti mindazt a bűnt, amiért egy filozófusnak közgyűlölet és halálbüntetés jár egy világban, ami ragaszkodik a bálványaihoz – bár modern korunkban a büntetés, amit el kell szenvednie, szerencsére nem a bürök nevű gyilkos elixír, hanem a digitális megbélyegzés és kiközösítés, hiszen a YouTube, a Twitter, de még a PayPal is eltávolította őt a platformjáról, a Wikipédia pedig szektavezérnek és fehér nacionalistának¹, fehér

¹ A „fehér nacionalista” rágalom különösen szórakoztató, hiszen a könyv, amit a kezében tart az olvasó, szenvedélyesen érvel a felülvizsgálatlan nacionalizmus ellen. Stefan szavaival:

felsőbbrendűség hívőnek és szélsőjobboldalinak bélyegezte.

Valójában ezek közül egyik sem igaz; egyetlen bűne az, ami minden filozófus bűne azóta, amióta az ember elkezdte a kulturális bálványokra alkalmazni a rációját: hogy kalapáccsal filozofál, és azok, akik a mindenkori kultúra köztiszteletnek örvendő véleményformálói, sosem tűrhetik el, hogy a filozófusok szabadon garázdálkodjanak és felfedjék, hogy a népszerű gondolatok és eszmék, amiket senki sem mer megkérdőjelezni, valójában pusztán bálványok és illúziók.

Kétségtelen, hogy ez a könyv is megannyi ellenségre fog lelteni. Stefan támadást indít a vallások ellen, a nacionalizmus ellen, és elsősorban a szülők megkérdőjelezetlen, kategorikus erkölcsi tekintélye, a gyermeki engedelmesség állítólagos erénye ellen. Ott folytatja, ahol Nietzsche abbahagyta egy évszázaddal ezelőtt, és arra keresi a választ, hogy

„a patriotizmus nem más, mint mások – általában a felmenők – teljesítményének elbitorlása és egósimogatásra való használata, mintha a sajátunk lenne.”

miként befolyásolja az életünket, a személyes kapcsolatainkat és a társadalmunkat az a tény, hogy *Isten halott* – hogy a vallásos erkölcs elveszítette hitelességét, hogy nincs semmilyen racionális, világi erkölcs, ami elfogadásra lelt volna a civilizációkban, és – bár kevesen beszélnek erről nyíltan és világosan – a modern világunk erkölcsi iránytű nélkül találja magát; az erkölcsi szabályok nem igazságra, hanem bálványokra alapulnak és nem többek, mint az irányítás eszközei a szülők, a vallási és a politikai vezetők kezében. Stefan szavaival:

Attól a pillanattól kezdve, hogy rájössz, hogy a szüleid, tanáraid, papjaid, politikusaid – alapvetően az idősebbek – csak azért használták az erkölcsöket, hogy irányítsanak téged és maguk alá taszítsanak – tehát mint a bántalmazás egy eszközét – az életed gyökeresen megváltozik.

Ez az illúziók zsarnoksága. És talán ezzel a rövid magyarázattal át is engedhetném a szót a szerzőnek, de a következőkben szeretnék egy személyes magyarázatot adni arra, hogy miért is tartottam annyira fontosnak ezt a könyvet, hogy a magyar olvasóközönség elé tárjam.

Középiskolás voltam, amikor először olvastam ezt a kötetet, és olyan mély hatást gyakorolt rám, hogy azonnal le is fordítottam, bár maga a fordítás többnyire csapnivaló lett. Való igaz, Stefan a legkevésbé sem fogja vissza magát, amikor a nacionalizmusról vagy a vallásról esik szó, de a könyv végő soron nem ezekről szól, hanem a kapcsolatunkról a szüleinkkel és az elszenvedett bántalmazásukkal.

Azok, akik valóban kiváló nevelést kaptak a szüleiktől, talán furcsának és ismeretlennek találják a könyvben leírt kapcsolati dinamikákat. Azonban az igazat megvallva, nem hiszek abban, hogy léteznének ilyen emberek, mégpedig azért, mert lényegében mindenkit belekényszerítenek az állami iskolarendszerbe. Nem állítanám, hogy mindenki érzelmi, verbális és fizikai bántalmazás áldozata lett volna – bár azt sem, hogy az elsöprő többség *nem* szenvedte el ezt a kegyetlenséget – de ha akadtak is jó szülők, ők is kivétel nélkül belekényszerítették a gyermeküket az állam intézményeibe.

Ehhez mindenekelőtt hazudniuk kellett nekik, méghozzá mint a vízfolyás, szakadatlanul, szemrebbénés nélkül, több mint egy évtizeden át. Hazud-

niuk kellett nekik arról, hogy az iskolában az életre készítik fel őket – miközben nagyon jól tudták, hogy ők maguk tökéletesen képesek élni a felnőtt életüket annak ellenére, hogy siralmasan megbuknának, ha leültetnék őket megírni azokat a dolgozatokat, amikre a gyermekeik hónapról-hónapra készülnek, talán egy-két tantárgy kivételével, amire néhány szülő felnőttként specializálódott.

Hazudtak a gyermekeiknek arról, hogy pontosan mi is az iskola, pontosan mi történik velük és hogyan is működik a felnőttek világa. Azt mondták nekik, hogy a saját érdekükben vannak ott, de valójában csak kényelmes volt a szülőknek egy gyermekmegőrző, aminek társadalmasították a költségeit. Azt színlelték, hogy az iskolázással segítenek a gyermekeiknek a piacgazdaságban értékesíthető képességeket elsajátítani, miközben hasztlan és használhatatlan akadémiai ismeretek memorizálására kényszerítették őket az életük legtanulmányosabb szakaszában, amiket azonnal el is felejtettek, amint elmúlt a dolgozat vagy a vizsga veszélye. Büntetéssel és fenyegetéssel kényszerítették a gyermekeiket, hogy tanulják meg az időmértékes verselés módszerét és verslábait, az emelkedő és az

ereszkedő jónikus közötti különbségeket, a százéves háború okait, a szilárd testek nyomásának kiszámítási módját, 6 gramm szén anyagmennyiségének és 3 mol oxigéngáz oxigénmolekuláinak kiszámítását, a pázsitfűvek testfelépítésének részletes jellemzését, a mezei zsálya és az angolperje összehasonlítását, és így tovább a hobbiismeretek végtelen listáján át. És egész végig azt hazudták a gyermekeknek, hogy ezek nélkül hajléktalanok lesznek, de minimum képtelenek lesznek helytállni a felnőtt életben. És ismét, nagyon jól tudták, hogy hazudnak, mert tisztában voltak a ténnyel, hogy ők maguk elboldogulnak anélkül a tudás nélkül, amit a gyermekükre kényszerítenek; ahogyan azt is nagyon jól tudták, hogy a nagybetűs életben való helytálláshoz a gyakorlatban, hasznos termékek és szolgáltatások hatékony előállítására alkalmazható képességek kellene, amiket a legkevésbé sem tanulnak meg a gyermekeik az intézetekben, ahova rosszabb esetben szintiszta erőszakkal, jobb esetben manipulatív hazugsággal kényszerítik be őket. Tehát azt is tudták, hogy megfosztják őket a felnőttkorra való valódi felkészülés lehetőségétől.

Mivel még a legjobb szülők elsőprő többsége is megfosztotta a gyermekeit órák tízezreitől és egy soha vissza nem szerezhető lehetőségtől arra, hogy felkészülten lépjenek ki a gyermekkorukból, így azok számára is releváns és aktuális mindaz, amit Stefan Molyneux megfogalmaz a kapcsolatunkról a szüleinkkel, akik nem panaszkodhatnak a fekete pedagógia elszenvedett módszerei miatt.

Azok számára pedig, akikkel kegyetlenül bántak a szülei, ez a könyv a fájdalmas gyökerkezelés filozófiai megfelelője. Sajnálatos módon az elsőprő többség szimplán normalizálja a bántalmazást, amit elszenvedett. Ha verték őt a szülei, hálás nekik ezért a bántalmazásért, nem verésként tekint rá, hanem jótékony segítségért, és szükségszerűen ő maga is bántalmazni fogja a gyermekét, és másokat is a gyermekverésre buzdít; a verbális agressziót és a kiabálást pedig annyira normalizálta a sokaság, hogy a párkapcsolataiba, de még a professzionális életbe is tovább viszi és fogalma sincsen arról, hogyan is beszélnek egymással a civilizált emberek.

Ez a könyv azoknak, és csakis azoknak szól, akik erre nem hajlandóak és szeretnének kiszabadulni ebből a körforgásból. Akik ragaszkodnak a hithez,

hogy a bántalmazásuk a *saját érdeükben* történt, azok gyűlölni fogják ezt a könyvet. Ahogy fentebb említettem, az egyik népszerű rágalom, ami gyakran megjelenik a Wikipédián és megannyi helyen Stefan Molyneux kapcsán, az az, hogy ő egy *szektavezér*. Ezzel a billoggal azok illették, akik nem nézik jó szemmel, hogy megerősíti a hallgatóit és az olvasóit abban, hogy nem kell fenntartaniuk a kapcsolatukat a szüleikkel, amennyiben nem csak gyermekkorukban, hanem mind a mai napig toxikus és bántalmazó kapcsolat áll fenn közöttük. Nem szabadna más mércét használni a szülőkkel való kapcsolatunkra, mint a kapcsolatunkra bárki mással; amit nem túrnénk el idegenektől vagy ismerősöktől, azt tőlük sem tanácsos; épp úgy tiszteletben kell tartaniuk a határainkat, mint bárki másnak, és ha nem teszik, az önmagunk iránti tiszteletből juttassuk őket érvényre épp úgy, mint bárki más esetén. Ezért a gondolatért bélyegezték szektavezérnek. Az internet tele van mérgező szülők önsajnálató történeteivel arról, hogy micsoda áldozatok, mert egy rettenetes filozófus elmarta tőlük a gyermekeiket azzal, hogy meggyőzte őket, hogy nincsen semmiféle erkölcsi kötelesség, ami arra kötelezné

őket, hogy tűrjék a szüleik bántalmazását, valamint a gyermekként elszenvedett traumáik minimalizálását és normalizálását.

Ezt a könyvet sokan mélységesen gyűlölni fogják. Gyűlölni fogják azok, akik maguk is bántalmazók, és nem akarják, hogy lerántsák róluk a leplet és közöljék az áldozatukkal, hogy felállhatnak és el-sétálhatnak, hogy a bántalmazóknak való engedelmesség nem erény, hanem pusztá szolgaság. Ahogyan azok is gyűlölni fogják, akik a bántalmazás áldozatai, de foggal-körömmel ragaszkodnak a szüleiket és az elszenvedett bántalmazásuk helyességét igazoló fantáziájukhoz – akikben szorongást és kognitív disszonanciát kelt a könyv, de a mérgező szülők internalizált hangja felülkerekedik bennük és meggyőzi őket arról, hogy ezek az érvek hamisak és gonoszak. Ezek az emberek fel fognak háborodni azon, hogy valaki meg meri kérdőjelezni a szülői tekintélyt és kétségtelenül beállnak azok sorába, akik szektavezérnek bélyegzik a szerzőt; esetleg azzal vádolják meg, hogy el akarja pusztítani a családokat. De a családok valódi pusztítója a családon belüli bántalmazás, nem az, ha az áldozatai végre ellenállnak.

Stefan könyvét végső soron Máté evangéliumának híres soraival lehetne a legrövidebben jellemezni:

Ne gondoljátok, hogy békét jöttem hozni a földre. Nem békét jöttem hozni, hanem kardot. Azért jöttem, hogy szembeállítsam az embert apjával, a leányt anyjával, a menyét anyósával. Az embernek a tulajdon családja lesz az ellensége.

Amikor először elolvastam *Az igazság útját*, pontosan úgy is éreztem magam, mintha valaki egy filozófiai kardot adott volna a kezembe, amivel végre megérthetem és tisztázhatom a kapcsolatot a szüleimmel és a bántalmazással, amit elszenvedtem a kezük alatt; amivel végre leszámolhatok azokkal az ellentmondásokkal, amikkel a bántalmazásomat igazolták. Én nem tartozom azok közé, akiknek a szülei mindössze azért kritizálhatók, mert az állami oktatási börtönökbe kényszerítették a gyermekeiket. Az édesapám egy könnyű haragú ember volt, aki gyakori erőszakkal terrorizálta a gyermekeit, az édesanyám pedig egy verbálisan agresszív ember volt gyakori nárcisztikus dühkitöré-

sekkel és egy áldozatnarratívával, amivel elkerülhette azt, hogy felelősséget kelljen vállalnia az elkövetett bántalmazásáért és azért, hogy egy bántalmazót választott gyermekei édesapjának; hovatovább a babonás keresztények karikatúrái voltak, akik elszigetelték a gyermekeiket a világ elől, nehogy megszállják őket a démonok azzal, hogy megnézik a Harry Potter-t vagy valamelyik éppen népszerű művészeti alkotást. És szüntelenül biztosították a gyermekeiket arról, hogy ez a saját érdekükben történik.

Aki ilyen környezetben, a kezeletlen mentális betegségek fojtogató légkörében nő fel, annak a gondolkodását annyira összezavarják a családi kapcsolatok ellentmondásai, a disszonancia a tettek és az állítások között, az érzelmi tapasztalat és a bántalmazást igazoló narratíva között, az *ex post facto* fabrikált erkölcsi ellentmondások és kettős mérce, hogy abba bele lehet örülni, mert ez a fogalmi káosz elpusztítja a gondolkodás képességét.

Ez a könyv tehát olyan volt számomra, mintha hirtelen kitisztult volna az elmém égboltja; mintha személyesen nekem írták volna, és olyan fundamentálisan rezonált és összhangban állt a személyes

történelmemmel, hogy megdöbbenett, mennyire közletről ismeri a szerző azokat a kapcsolati dinamikákat, amik az én családomat is jellemezték.

A híres keresztény anarchista szerző, Lev Tolsztoj azt írta az *Anna Kareninában*: „A boldog családok mind hasonlóak; minden boldogtalan család a maga módján az.” Nem tudom megítélni, mennyi igazság van ebben a gondolatban. Annyi biztos, ahogyan az én tapasztalatom is bizonyítja ezzel a könyvvel, valamint Stefan saját családi boldogtalanságával, hogy a boldogtalanságok is gyakran igen hasonlóak. De ha igaza van Tolsztojnak, nem tudom biztosítani az olvasót arról, hogy számára is hasonló keserédes élményt tartogat a könyv, mint amit számomra nyújtott. Ez a könyv talán nem érinti a bántalmazások egyes formáit, főleg az olyanokat, amiket hírhedten nehéz felismerni és validálni, mint az elhanyagolás, így talán lesznek olyanok, akik úgy fogják érezni, hogy nem rezonálnak velük a könyvben leírtak.

De ha lesz akár csak egyetlen ember, aki a könyv hatására felülbírálja a kapcsolatát a szüleivel és úgy dönt, hogy megszakítja a bántalmazás körforgását,

azzal megtérül minden vesződség, amit a könyvbe
fektettem.

Táborszki Bálint
Eger, 2020 december.

Szeretett feleségemnek, Christinának,
aki megtanít mindenre, ami igaz,
és feltár mindent, ami lehetséges...

...és a Freedomain Radio hallgatóinak,
akik szenvedélye, nagylelkűsége és részvétele
lehetővé tette ennek, és azt ezt követő könyveknek
a létrejöttét. Köszönöm ezen idő ajándékát.

Rövidtávon, gyakorlati szempontból tekintve igazán nem akarsz elolvasni ezt a könyvet. Ez a könyv fel fogja borítani az életedet. Ez a könyv meg fogja változtatni minden egyes kapcsolatodat – legfőképpen a kapcsolatodat önmagaddal. Ez a könyv meg fogja változtatni az életedet, még akkor is, ha a benne olvasott tanácsok közül egyet sem fogadsz meg. Ez a könyv meg fog változtatni, még akkor is, ha egyetlen pontjával sem értesz egyet. Ez a könyv még akkor is megváltoztatja az életedet, hogyha ebben a pillanatban leteszed, mert tudni fogod, hogy félsz a változástól.

Ez a könyv radioaktív és fájdalmat okoz. De éppen ez az a fajta radioaktivitás és fájdalom, ami meg fog gyógyítani.

KAPCSOLATOK

A világon csupán háromfajta emberi kapcsolat létezik. Az első az, amire mindannyian vágyunk – örömmel teli és jelentőségteljes, mindkét fél számára hasznos, mély, szórakoztató, és fenntartani is szórakozás.

Ez a fajta kapcsolat elmondhatatlanul ritka. Ha ez egy állatfaj lenne, nem a veszélyeztetett fajok listáján találnánk meg, hanem sokan kihalttá nyilvánítanák.

A második kapcsolatfajta kölcsönösen hasznos, de nem örömteli, mély, vagy jelentőségteljes. Ilyen a kapcsolat közted és a bolti eladó vagy a bankár között, illetve talán közted és a főnököd között. Ez önkéntes, szóbeli vagy írott szerződés definiálja, és

általában büntudat vagy megbánás nélkül felbontható.

Ez a fajta kapcsolat nem szokatlan, de nem is igazán fontos. Nem veszítjük el az életünket, a boldogságunkat vagy a lelkünket ezeknek a kapcsolatoknak a gödreiben. Ezek a kapcsolatok úgy nyújtanak hasznot mindkét fél számára, hogy közben nem járnak érzelmekkel. Nem vagyunk kötelesek, hogy a bankárunk halálos ágyához járuljunk, a boltos nem kényszerít minket arra, hogy templomba járjunk még akkor is, ha nem hiszünk Istenben, ritkán kerülünk vitába a főnökünkkel azzal kapcsolatban, hogy megkereszteljük-e a gyermekünket.

Nem, a *harmadik* kapcsolatfajta az, amiben leginkább érintettek vagyunk az életünk során. Ez a harmadik az, ami túlságosan gyakran gyötör bennünket. A harmadik kapcsolatfajta az, ami elpusztítja a boldogságunkat, a becsületünket és a függetlenségünket.

Az első fajta kapcsolat lelke nem a kötelesség, hanem az élvezet. Nincs szükség manipulációra, erőszakra, irányításra, követelőzésre, könnyekre

vagy passzív agresszióra. Nincs szükségünk kötelezettségre ahhoz, hogy közel akarjunk kerülni a számunkra élvezetes dolgokhoz, ahogy egy gyermeket sem kell rábeszélni arra, hogy édességet egyen.

A második fajta kapcsolat kötelezettségekkel jár, azonban ezeket önként választják a kölcsönös előny érdekében. Fizetjük a lakáshitelünket, a bank otthont biztosít nekünk. Ez a kapcsolat szerződésbe foglalt, tehát nincs szükség manipulációra.

A harmadik kapcsolatfajta az, amire ez a könyv fókuszál.

A harmadik kapcsolatfajta az, ami élve felemészt bennünket.

A HARMADIK FAJTA

A harmadik kapcsolatfajta három fő alkotóelemből áll. Az első, hogy nem szabadon választott; a második az, hogy kötelezettségekkel jár, harmadik pedig az, hogy erkölcsösnek tartják.

Az első és legfontosabb vonása ezeknek a kapcsolatoknak az, hogy nem saját elhatározásból választottad. *Beleszületél.* Nem te választod meg a szüleidet, a testvéreidet, a családot, az országot, a kultúrádat, a vallásodat, az államodat, az iskoládat, a tanáraidat.

Sajnos a gyerekek számára a lista gyakorlatilag végtelen.

Beleszületél ebbe a világba, bármi választási lehetőség nélkül, egy teljesen véletlenszerű családi,

társadalmi, tanulmányi, politikai és földrajzi környezetbe, és a hátralevő életedben mindenki arról próbál meggyőzni, hogy felelős vagy ezért a véletlenért.

A szüleid elhatározták, hogy életet adnak egy gyermeknek – semmilyen módon nem voltál része a döntéshozatalnak, mivel a döntés pillanatában még nem léteztél. Ha esetleg véletlenül fogantál meg, netalántán örökbe fogadtak, a szüleid akkor is elhatározták, hogy megtartanak és fölnevelnek.

Tehát a szüleid kapcsolata veled akkor, amikor még gyermek voltál, lényegében *szereződéses* volt, ugyanúgy, ahogyan ha veszel egy kutyát, köteles vagy etetni és eltartani azt. Természetesen kívánatosabb – és határozottan lehetséges – az, ha a szüleiddel való kapcsolatod szeretetteljes, kölcsönösen élvezhető, tiszteletteljes és hatalmas szórakozás legyen.

De ahogy azt mondtam, ez a fajta kapcsolat sajnos túlon túl ritka.

Gyermekek teljes nemzedékei nőttek fel azzal a gondolattal, hogy a megszületés eseménye valamilyéle kötelezettséget teremt rájuk nézve.

Ez teljességgel hamis, és ez az emberiség egyik legpusztítóbb mítosza.

Elsőként elmondom mi igaz. Azután elmondom miért ez az igazság. Végül pedig elmondom, hogyan lehetséges a változás.

AZ IGAZSÁG

Igaz az, hogy a szüleid azt választották, hogy életet adnak neked. Igaz, hogy azzal, hogy meghozták ezt a döntést, a szüleid egy önkéntes kötelezettséget vállaltak magukra, ami feléd irányul. Ez a kötelezettség két fő részből áll: az első fizikai, a második erkölcsi.

A kötelezettség fizikai részébe tartozik a ruháztatás, az étkeztetés, az orvosi ellátás, az otthon biztosítása, stb. – az alapvető fizikai szükségletek. Nem fogok sok időt eltölteni ennek részletezésével ebben a könyvben, mivel a szülők döntő többsége sikeresen eleget tesz ennek a kötelességnek – és akik erre képtelenek, azoknak annyira nyilvánvaló a hiányossága, hogy aligha szükséges egy filozófiai

könyv ahhoz, hogy rávilágítsunk az elégtelenségeinkre.

Az erkölcsi kötelesség, melyet a szüleid vállaltak azzal, hogy világra hoztak, kettős természetű. Az első részét többé-kevésbé megértik az emberek a társadalmunkban, és azokat az alapvető erényeket foglalja magába, mint az oktatásod, biztonságod megteremtése, tartózkodás a fizikai és érzelmi bántalmazástól, és a többi.

A szüleid feléd irányuló erkölcsi kötelezettségének második része az elsónél sokkal rejtettebb és törékenyebb. Ez az *integritás* birodalma, és ez hatalmas kihívást jelent világszerte a társadalmak számára.

INTEGRITÁS

Az integritás definiálható úgy, mint következetesség a valóság, az ideák, valamint a viselkedés között. A következetesség a valósággal az, hogy nem azt mondjuk a gyermeknek, hogy apu "beteg," miközben a valóságban részeg. A következetesség a viselkedés terén az, hogy nem verjük meg a gyermeket, mert megvert egy másikat. Sokan nagyon jól megértik ennek az integritásnak az értékét, még akkor is, ha tökéletlenül gyakorolják, és ezzel sem fogunk itt sokat foglalkozni.

Az ideákkal való következetesség az, ami a legtöbb problémát okozza a családokban – és a legtöbb hosszú távú szenvedést a gyermekeknek a hátralevő életük során.

Amikor gyermek voltál, újra meg újra elmondták neked, hogy bizonyos tettek jók, bizonyos tettek rosszak. Igazat mondani jó, lopni pedig rossz. Megütni a testvéredet rossz, és jó, ha segítséget nyújtasz a nagymamádnak. Időben megérkezni jó, rossz kibújni a házimunka alól.

Ezek az útmutatások – ezek az *erkölcsi* útmutatások – hallgatólagosan magukba foglalták azt az előfeltevést, hogy a szüleid tudták, mi a helyes és helytelen, mi a jó és mi a rossz.

Gondolod, hogy ez valóban igaz volt? Gondolod, hogy a szüleid *tudták*, hogy mi a helyes és a helytelen, amikor gyermek voltál?

Amikor azt mondjuk egy gyermeknek, hogy valami rossz – nem csak helytelen, hanem *erkölcsileg* rossz – csupán két lehetőség létezik. Az első az, hogy mi valóban tudjuk, mi általánosan a jó és a rossz, és mi ezt az egyetemes ismeretünket alkalmazzuk egy bizonyos tetre, amit a gyermek elkövetett.

Ezt mindig így adják elő a gyermeknek. És szinte minden esetben ez a világ legveszélyesebb hazugsága.

A második lehetőség az, hogy azt mondjuk a gyermeknek, hogy a tettei különböző okokból "rosszak", aminek semmi köze nincs az erkölchöz.

Példának okáért, elmondhatjuk a gyermeknek hogy a lopás rossz, mert:

1. Szégyenkezünk a gyermekünk tette miatt.
 2. Attól félünk, hogy szegény szülőknek bélyegeznek minket.
 3. Attól félünk, hogy nyilvánosságra kerül a gyermekünk tette.
 4. Egyszerűen azt ismétljük, amit nekünk is mondtak.
 5. Élvezzük a gyermekünk megszégyenítését.
 6. Erkölcsileg felsőbbrendűnek érezzük magunkat, ha kijavítjuk a gyermekünket „etikai” kérdésekben.
 7. Azt szeretnénk, hogy a gyermekünk elkerülje azt a viselkedést, ami miatt *minket is* megbüntettek, amikor gyerekek voltunk.
- ... És így tovább.

Feltételezve, hogy nem rettegnek, a legtöbb gyermek, amikor először kap erkölcsi tanítást, általában úgy válaszol, hogy megkérdezi: „Miért?” Miért rossz a lopás? Miért rossz a hazugság? Miért rossz a bántalmazás? Miért rossz megverni valakit?

Ezek teljességgel megalapozott kérdések, hasonlóan ahhoz a kérdéshez, hogy miért kék az ég. A probléma akkor jelentkezik, amikor a szülőnek nincsen racionális válasza, viszont a végtelenségig úgy tesz, mintha lenne.

Amikor egy gyermek megkérdezi, hogy miért rossz valami, szörnyű csapdába kerülünk. Amikor azt mondjuk, hogy nem tudjuk, hogy miért egyetemesen rossz a hazugság, azt hisszük, hogy el fogjuk veszíteni az erkölcsi tekintélyünket a gyermekeink szemében. Ha azt mondjuk, hogy *tudjuk*, miért rossz a hazugság, akkor megtartjuk az erkölcsi tekintélyünket gyermekünk szemében, viszont kizárólag azért, hogy *hazudunk* a gyermekeinknek.

A vallás bukása óta elveszítettük az erkölcsi iránytűnket. Ateistaként nem gyászolom az istenek és ördögök illúziójának elvesztését, de aggódom amiatt, hogy még nem ismertük el azt, hogy a vallás

bukása nem biztosított számunkra egy objektív és racionális erkölcsi iránytűt. Azzal, hogy nem valljuk be azt a tényt, hogy nem tudjuk, mi az etikai szempontból helyes viselkedés, súlyos erkölcsi hibát követünk el a gyermekek rovására.

Gyakorlatilag hazudunk nekik a jóságról.

Azt mondjuk nekik, hogy bizonyos dolgok, amit tesznek, jók és rosszak – azonban nem mondjuk el nekik, hogy nem tudjuk, *miért* jók vagy rosszak azok a dolgok. Ha a gyermekünk megkérdezi tőlünk, hogy miért rossz a hazugság, mondhatjuk, hogy fájdalmat okoz másoknak – de a fogorvos is – vagy azt mondhatjuk ”te sem szereted, amikor valaki hazudik neked” – ami egy ösztönzés lenne arra, hogy ne bukjon le, nem pedig arra, hogy tartózkodjon a hazugságtól – és így tovább. Minden válasz, amit adhatunk, további kérdéshez és következtetésekhez vezet. Mit teszünk ezután?

Nos, bántalmazáshoz kell folyamodnunk.

Ez nem verést vagy kiabálást jelent – habár sajnos túl gyakran ez a helyzet – hiszen szülőként a passzív–agresszív fegyverek végtelen arzenáljához folyamodhatunk, mint például sóhajtani egyet, el-

játszani az elkeseredettséget, megváltoztatni a beszéd témát, felajánlani egy sütit, elvinni őket sétálni, azt állítani, hogy "túl elfoglaltak" vagyunk, elterelni a figyelmüket vagy elutasítani őket millió és egy módon.

Ezek az erkölccsel kapcsolatos ártatlan kérdések egyfajta rémületet ébresztenek a szülőknél. Szülőként meg kell őriznünk az erkölcsi tekintélyünket a gyermekünk szemében – de mint a modern világ egy polgára, nincs racionális alapunk erre az erkölcsi tekintélyre. Tehát arra kényszerülünk, hogy hazudjunk a gyerekeknek a jóságról és a jóságról való ismeretünkről, ami átalakítja az erényt egy racionális diszciplínából egy rettenetes tündérmesévé.

A múltban, amikor a vallási mitológia volt a domináns, ha a gyermekek megkérdezték: "Honnan jött a világ?" a szülők úgy válaszoltak, hogy Isten teremtette. Leszámítva azoknak a babonás tudatlanságát, akik mind a mai napig ugyanezt állítják, a legtöbb modern szülő megpróbál racionális és tudományos választ nyújtani, vagy legalább elküldi a gyermeket az internetre, egy enciklopédiáért vagy a könyvtárba.

Volt azonban egy idő, amikor arra a kérdésre, hogy honnan jött a világ, nagyon nehéz volt választ adni. Amikor a vallásos magyarázatok egyre inkább elvesztették hitelességüket, de a tudományos magyarázatok nem voltak teljesen megalapozottak, a szülőknek azt kellett mondaniuk, ha integritással akartak válaszolni: "Nem tudom, hogyan keletkezett a világ."

Azzal, hogy nyíltan kifejezik a bizonytalanságukat, a szülők nem csupán őszintén és integritással viselkedtek, hanem arra ösztönözték a gyermeküket, hogy keressék az igazságot, ami bevallottan hiányzott a világból.

Sajnos hasonló nehézségekkel nézünk szembe manapság, de egy sokkal fontosabb témában. Szeretefoszlott az erkölcs vallásos alapja, és hiányzik bármilyen hiteles vagy elfogadott elmélet, ami felválthatná. Egy ideig a hazaszeretet és a kultúráért érzett hűség elég volt ahhoz, hogy meggyőzzék a gyermekeket arról, hogy az idősek birtokában vannak valami objektív erkölcsi tudásnak, de ahogyan az állam és a katonaság korrupciója mindinkább nyilvánvalóvá vált, egy ország, egy állam vagy egy

katonaság ethosza iránti hűség egyre inkább törekény alapja lett az erkölcsi abszolútnak. Még a demokrácia erényeiről szóló becses elméleteink is egyre nagyobb és nagyobb nyomás alá kerülnek, ahogy a gigantikus államok egyre távolabb kerülnek a polgáraik kívánságaiktól és lényegében egyfajta "természeti állapotban" cselekednek.

Az erény vallásos magyarázatai elbuktak, nem csupán azért, mert már nem hiszünk Istenben, hanem mert mostanra teljesen világossá vált, hogy amikor a legtöbb ember az "igazságra" hivatkozik, igazából a *kultúrát* érti alatta.

KULTÚRA

Gondolj egy muszlim országban élő apára. Amikor a gyermeke megkérdezi tőle: "Apa, mi a jóság?", az apa azt fogja válaszolni: "Engedelmeskedni Allahnak és az Ő Prófétájának." Miért ez az ő válasza? Talán azért mert személyes tapasztalata volt a Prófétával, ő írta a szent könyvet és mély ismerettel rendelkezik az erkölcsről, melyet egyenesen a teremtőtől kapott? Ha egyedül nőtt volna fel egy elhagyatott szigeten, vajon ugyanez lenne a válasza?

Természetesen nem. Egyszerűen azt ismétli meg, amit neki is elmondtak gyermekkorában.

Habár sokkal többről van itt szó.

Ez a muszlim apa jól tudja, hogy a gyermekének egy muszlim társadalomban kell felnőnie és boldo-

gulnia. Ha azt mondja a fiának, hogy nem tudja, mi a jó és a rossz, nem csupán az erkölcsi tekintélyét fogja elveszíteni a gyermeke szemében, hanem végtelen konfliktusnak fogja őt kitenni a társadalomban.

Más szóval, ha mindenki hazudik a gyermekének, mi az ára – társadalmi, párkapcsolati, gazdasági, stb. – annak, hogy elmondd a gyermekednek az igazságot?

A szomszédomnak van négy imádnivaló gyermeke. A minap a fia odajött hozzám és megmutatta a rajtot, amit készített: Jézus Krisztus elfogadható ábrázolása, ahogy egy sziklán ül és imádkozik a mennyekhez. Minden ártatlansággal megkérdezte, hogy mit gondolok a képről. Természetesen tisztában voltam azzal, hogy az édesapja azt mondta neki, hogy Jézus Krisztus egy igazi és élő ember volt, aki visszatért a halálból, felszállt a mennyországba, és szabaddá teszi a bűneitől, ha telepatikusan közli ezzel a szellemmel a szeretetét. Ez nem kevésbé rettenetes, mint bármilyen másik bűntudatra és irányításra épülő szekta.

De – mit mondhattam volna ennek a gyermeknek? Képes lettem volna azt mondani, hogy ez egy kitalált karakter nagyon szép illusztrációja? Hogy ez egy tündérmese csodálatos ábrázolása? Képes lettem volna végignézni a fájdalmat és meglepetést a szemében? Képes lettem volna elképzelni a beszélgetést, ami később közte és az apja között zajlik, amikor megkérdezi, hogy miért mondta a kedves bácsi a szomszédból hogy Jézus Krisztus egy kitalált karakter? El tudtam volna képzelni azt a hideg távolságtartást, ami a két család kapcsolatára száll? Képes lettem volna elképzelni az apját, ahogy azt mondja a gyermekeinek, hogy tartózkodjanak a kedves bácsitól a szomszédban, mert el akarja tőlük venni Istent? El tudta volna viselni a gyomrom a gyermekek pillantását, amit minden alkalommal felém szegeznének, amikor látom őket az elkövetkező pár évtizedben?

Végül a legkisebb ellenállás útját választottam, de nem hazudtam neki. Elmondtam, hogy úgy gondolom, hogy szépen megrajzolta, és megkérdeztem, hogy ő mit gondolt róla.

Nem könnyű dolog igazat mondani.

Nagyon könnyen meglátjuk azt, hogy a szülők más kultúrákban egyszerűen megismétlik a kulturális normákat a gyerekeiknek, mintha azok a normák abszolút igazságok lennének. Japán szülők engedelmességre és filiális jámborságra tanítják a gyermekeiket; katolikus szülők arra tanítják a gyermekeiket, hogy igyák meg Istenük vérének; muszlim szülők arra, hogy az ember, aki hozzáment egy hatéves kislányhoz – és elhálta azt a házasságot akkor, amikor a lány kilenc éves volt – az erkölcs eszményképe; nyugati szülők arra tanítják a gyermekeiket, hogy a demokrácia a legmagasabb eszme, észak-koreai szülők pedig arra, hogy az életüket uraló diktátor egyfajta evilági istenség, aki szereti őket.

A lista a végtelenségig folytatódik. Gyakorlatilag a világon minden szülő azt hiszi, hogy ő az igazságot tanítja a gyermekének, amikor csupán ráerőszakolja azt, amit a legnagyobb udvariassággal kulturális mitológiának nevezünk.

Hazudunk a gyermekünknek, miközben azt tanítjuk, hogy a hazugság rossz.

Azt parancsoljuk a gyermekünknek, hogy önállóan gondolkodjanak, miközben a legelfogultabb abszurdításokat ismételtetjük objektív tényként.

Azt mondjuk a gyermekünknek, hogy legyenek jók, de ötletünk sincs arról, hogy mi is az a jóság.

Azt mondjuk a gyermekünknek, hogy a konformitás rossz dolog ("Ha mindenki leugrana az Empire State Buildingről, te is ugranál?"), miközben teljes mértékben szolgálunk az őseinktől tanult előítéleteknek.

TÚL SZIGORÚ?

Többször megvádoltak azzal, hogy túlságosan szigorú vagyok a szülőkkel. "A szülők próbálják a legjobbat nyújtani nehéz körülmények között; nem ítélnéd el a szülők gyakorlati útmutatását valami absztrakt és abszolút filozófiai mércére hivatkozva. A szüleim nem voltak filozófusok – egyszerűen csak próbálták elmondani az igazságot, amiben hittek és amit pontosnak gondoltak."

A csodálatos dolog a filozófiai fogalmak gyakorlati alkalmazásában az, hogy nagyon könnyű tesztelni az elméleteket. Egy filozófiai elméletről beszélgetni azzal kapcsolatban, hogy mi okozta a Római Birodalom hanyatlását, leginkább csupán el-

megyakorlatnak minősül, mivel nem mehetünk vissza az időben, hogy teszteljük azt.

Az elméletek a családukról azonban könnyen tesztelhetők, feltételezve, hogy hozzáférünk a szóban forgó családtagokhoz.

Szilárd meggyőződése, hogy a legtöbb emberi lény tökéletesen briliáns. A filozófia több évtizeden át való tanulmányozásával, számtalan emberrel való csodálatos beszélgetés során jutottam erre a következtetésre. Biztos vagyok benne, hogy a szülők teljes tudatában vannak tetteiknek, és egy viszonylag egyszerű teszt be is tudja ezt bizonyítani, ami kielégít bármilyen racionális személyt.

EGY HASZNOS GYAKORLAT

Ülj le a szüleiddel és kérdezd meg őket arról, hogy mi Madagaszkár fővárosa, vagy akármilyen jelentéktelen dologról, amit valószínűleg nem tudnak. Nagy valószínűséggel mosolyogni fognak, megrázzák a fejüket és azt mondják: "Nem tudom." Nem fogják elkerülni a kérdést, és boldogan segíteni fognak megkeresni a választ.

Miután megállapítottátok, hogy mi Madagaszkár fővárosa, kérdezd meg tőlük: "Mi a jószág?"

Teljes mértékben garantálom, hogy a hangulat abban a pillanatban megdermed a szobában, hatalmas feszültség lesz úrrá, és a szüleid – és valószínűleg te is – érezni fogtok egy nagyon erős vágyat arra, hogy témát váltsatok vagy elhessegetétek a kérdést.

Miért van ez? Miért van az, hogy amikor megkérdezed a szüleidtől, hogy mi az a jóság, a feszültség a szobában a tetőfokára hág?

Ugyanazért, amiért Szókratésznek bemutatták a bürök nevű gyilkos elixírt.

Rémítő a "Mi a jóság?" kérdéssel való szembenézés, mivel a tekintélyfigurák a felsőbbrendű tudásukra alapozzák a követelésüket a jogra, hogy elmondják nekünk, mit kell tennünk. Ha elhatározzuk, hogy karatézni tanulunk, egy karatemester ítéletének vetjük magunkat alá. Ha megbetegedünk, egy doktor ítéletének vetjük magunk alá, aki nagyobb tudással rendelkezik azon a téren. Más szóval, amikor nem rendelkezünk elegendő tudással, azokhoz fordulunk, akik azt állítják, többet tudnak nálunk.

A szüleink az ő etikai ismeretükre alapozva, nem pedig a szülőségükből fakadó hatalmukra hivatkozva tartanak igényt a jogra, hogy útbaigazítsanak minket a jó és rossz világában. Apáink nem azt mondták nekünk: "Engedelmeskedj, vagy megverlek." Bár ez a szörnyű mondat egyszer elhagyhatta a szájukat, de az erkölcsi alapjuk az, hogy engedel-

mességgel tartozunk nekik, akár egy adósság, és ebből adódóan büntethetőek vagyunk, ha nem nyújtjuk nekik ezt. A "tiszteljed a te atyádat és a te anyádat" egy állandó erkölcsi útmutató világszerte, vallásos és világi tekintetben egyaránt. A szüleink iránt érzett megbecsülés alapja az ő felsőbbrendű tudásuk és erényük gyakorlása, máskülönben a "becsület" szó elveszítené értelmét. Ha börtönbe kerülünk, engedelmeskedünk a börtönőrnek, de nem azért, mert "megbecsülést" érzünk irántuk. Ha egy tolvaj kést szorít a bordánkhoz, átadjuk neki a pénztárcánkat, de nem azért, mert tiszteljük, hanem mert azzal az erővel rendelkezik, amellyel képes bántani minket.

A "becsület" szó használatával a szülők követelik a hűségünket az ő felsőbbrendű tudásukra és gyakorlati erényükre hivatkozva.

Jelenleg, a család alapvető "etikája" – a felnőttek hatalmának teljes alapja – az, hogy a szülők tudják, mi a jó és rossz, a gyermekek pedig nem. Egy hasonlattal élve a szülők az orvosok, míg a gyermekek a betegek. A szülők megkövetelik a hatalmat, hogy elmondják a gyermeküknek azt, hogy mit tegye-

nek, ugyanazon okból kifolyólag, ami miatt a doktor megköveteli a hatalmat, hogy elmondja a betegnek, mit tegyen – az előbbi felsőbbrendű tudása, és az utóbbi viszonylagos tudatlansága.

Ha nem érzed magad jól, így egy orvos kezelésére bízod magad és az ő útmutatásait követed, de úgy találsz, hogy nem javul az állapotod, hanem sokkal inkább rosszabbodik, bölcs dolog lenne leülni a doktorral és felülvizsgálni a képességeit, főképp, ha valami okból kifolyólag nem rendelkezel a lehetőséggel, hogy orvost válts.

Mivel az utasításait követve a helyzeted rosszabbodik, meg kell kérdezned: "Miért kellene az ön utasításait követnem?"

Logikus lenne először is megkérni a doktort, hogy mutassa meg a bizonyítványait. Utána következhet az, hogy megkérded, mi az ő definíciója az egészségről, hogy biztos legyél abban, hogy mindketten ugyanazon az oldalon vagytok. Aztán folytatnád, hogy leáss sokkal specifikusabb kérdésekre a betegséged és az emberi testről való tudásának természetével kapcsolatban, a betegséged megérté-

se, valamint a módszer kapcsán, ami alapján kiválasztotta a gyógymódot.

Ez az a beszélgetés, amit muszáj lejátszanod a szüleiddel az erkölcs természetére és az ismeretre vonatkozóan, amivel ők rendelkeznek ezen a területen. A szüleid voltak a te erkölcsi doktoraid, miközben felnőttnél. Amennyiben felnőttként boldog és egészséges vagy, tele vidámsággal és mély, jelentőségteljes kapcsolatokkal, még akkor is megéri megvizsgálni a szüleid tudását, hiszen egyszer talán neked is lesz gyermeked, és te leszel az ő "doktora."

Ha viszont boldogtalan és hiányos életet élsz felnőttként, akkor létfontosságú, hogy felülvizsgálj a szüleid etikai ismereteit. Ha a diétádat egy sarlatán állította össze, akinek ötlete sincs arról, hogy mit csinál, soha nem leszel egészséges addig, amíg az ő utasításait követed, mivel az ember soha nem juthat el véletlenszerűen az igazsághoz.

Ha egy örült doktornak tetteti magát, a betegek pedig a bizonyítványa felmutatását kérik, ő mosolyogni fog, széttárja a kezeit és azt mondja, "Természetesen nincs semmilyen papírom." Az ismerete és

papírjai hiányosságára vonatkozó nyitottsága megalapoz egyfajta relatív ártatlanságot.

Viszont amikor a beteg a doktor iratait kéri, és a doktor kikerüli a választ, vagy ellenségessé, elutasítóvá válik, akkor a "doktor" valamilyen szinten nyilvánvalóan tisztában van a tetteivel. Egy ember, aki gyilkosságot követ el egy rendőrőrsön, kiérdekelheti az örült jelzöt; egy ember, aki titokban gyilkol és elrejt a holttestet, nyilván képes az erkölcstelen racionális gondolkodásra, tehát nem nyilvánítható örültnek.

Az a tény, hogy a szüleid majdhogynem mindent megtennének azért, hogy kikerüljék a kérdést: "Mi az a jóság?", a legbeszédesebb információmorzsa, amit birtokolhatsz. Ez az a tény, ami szélesre tárja a kultúra ketrecének ajtaját. Ez az a rettenetes tudás, ami felszabadít.

Nem csak a szüleid tanulmányozásából fogsz hasznot húzni. Ugyanúgy leülhetsz a pappal és megfigyelheted a viselkedését, amikor kérdéseket teszel fel neki Isten természetével kapcsolatban (ez vallásos szülőkkel is egy hasznos beszélgetés). Ha kitaró vagy, és tájékozódsz előtte a témában, ha-

mar észre fogod venni, hogy a papnak nincs biztos tudása Isten létezésével kapcsolatban – és nagyon kényelmetlenül fogja érezni magát, illetve agresszíven fog viselkedni, ha kitartasz a vitában – amit muszáj megtenned.

Helytelen-e egy papnak azt mondania, hogy csak azért hisz Istenben, mert "úgy érzi"? Az igazság szempontjából nem egészen – a becsületesség szempontjából abszolút.

Az alapvető probléma nem az, hogy a pap világnézete igazolásaként használja a "hit" érzelmi irracionálisát, hanem sokkal inkább az, hogy Isten létezése objektív tényként volt eléd tárva, és az, hogy számodra nem volt megengedve ugyanaz a kritérium a "tudáshoz."

A valótlanság e két oldala, melyet gyermekkorodban a fejedbe véstek, kulcsfontosságú a felszabadulásodhoz felnőttként.

KITALÁCIÓ, MINT TÉNY

Amikor gyermek voltál, nem rendelkezél azzal a képességgel, hogy objektíven jóváhagyd azon emberek parancsolatait, akik hatalommal bírtak fölötted. A fogékonyságod hatalmas csábítás volt azoknak, akik sokkal inkább szerették volna, hogy higgyenek nekik, minthogy igazuk legyen. Minden hatalom hajlamos arra, hogy megrontsa a használóját, és a szülő hatalma gyermeke felett *a legnagyobb hatalom* a világon.

Egy gyermek biológiailag fogékony arra, hogy bízson és engedelmeskedjen a szüleinek. Ennek nagy haszna van, amennyiben a szülők azt mondják a gyermekeiknek, hogy ne egyenek mérgező gyümölcsöt, ne rántsák le a forró serpenyőt a gáztűzhelyről vagy ne rohangáljanak egész nap oda-

kint naptej nélkül. A túlélés vágya visszatart a végtelen próbálkozástól.

Amikor a szülő utasítja a gyermeket, az utasítást előadhatják úgy, mint ami feltételes vagy abszolút. Feltételes utasítások – ne üsd meg a testvéredet, kivéve önvédelemből – általában végeláthatatlan további kérdéseket eredményeznek és egyhamar feltárják a szülők tudatlanságát. Ahogy a gyermek tovább kérdezősködik arról, hogy pontosan mi is az önvédelem definíciója, engedélyezett-e a megelőző támadás, agressziónak számít-e a csipkelődés stb., egyhamar előtérbe kerülnek a homályos részek, melyek természetes elemei minden etikai rendszernek.

Ahogy ezek a homályos részek egyre nyilvánvalóbbá válnak, a szülők ismét félni kezdenek az erkölcsi felsőbbrendűségük elvesztésétől. Azonban az a tény, hogy az etika bizonyos részeit nehezebb definiálni, mint a többit, nem jelenti azt, hogy az etika teljes egészében egy teljesen szubjektív diszciplína. A biológiában a nagyon hasonló fajok besorolása ugyanolyan nehéz lehet – legalábbis az volt a DNS megismerése előtt – de ez nem jelenti

azt, hogy a biológia egy teljesen szubjektív tudomány. A víz nem lehet mindig tökéletesen tiszta, de ez nem jelenti azt, hogy a palackozott víz megkülönböztethetetlen a tengervíztől.

Az abszolút és egyszerű erkölcsi parancsolatok iránti vágyukból a szülők óriási energiát fektetnek abba, hogy visszatereljék a gyermekeket az etikai komplexitások "sziklapereméről." Elterelő és bántalmazó taktikák hatalmas választékát vetik be, hogy elérjék ezt a célt – és mindezek a taktikák arra lettek megtervezve, hogy meggyőzzék a gyereket arról, hogy a szülei abszolút tudással rendelkeznek etikai kérdésekben.

Azonban ahogy a gyermek felnőtt – különösképp serdülőéveiben – megjelenik egy bizonyos veszély. Az eddig engedelmes gyermek elkezd gyanítani, hogy a szülei "tudása" nem sokkal több, mint egyfajta álszent bántalmazás. Elkezdik látni a szüleik igazi konformitását a kultúra felé, és megértik, hogy ami számukra objektív tényként volt előadva, az nem más, mint szubjektív vélemény.

Ez óriási zavarodottságot és haragot okoz, mivel a serdülő fiatalok ösztönösen megértik a szüleik valódi korrupcióját.

Egy pénzhamisító szükségszerűen tiszteli a pénz értékét, mivel idejét és energiáját nem abba fekteti, hogy Monopoly pénzt gyártson. A pénzhamisító célja, hogy pontosan sokszorosítson valódi pénzt, mivel tudja, hogy a valódi pénz értékes – azt kívánja, hogy a másolata legyen annyira pontos és hiteles, amennyire lehetséges, mivel tudja, hogy a hamis pénzének nincs igazi értéke.

Hasonlóképpen, a szülők azért közlik tényként a véleményüket, mert tudják, hogy az objektív tények nagyobb erővel és érvényességgel bírnak, mint a puszta vélemények. Egy "orvos," aki meghamisítja a saját okmányait, azért teszi, mert tudja, hogy azok az iratok rendelkeznek az erővel, hogy hitelességet teremtsenek számára.

Az igazság erejének felismerése – és ezen erő felhasználása arra, hogy megerősítse a hazugságokat – undorítóan korrump. Egy ember, aki tényként adja elő a véleményét, azért teszi, mert tisztában van a tények értékével. Az "igazság" hitelességét

arra használni, hogy elfogadhatóvá tegye a hazugságokat, egyszerre megerősíti és megtagadja az őszinteség és becsületesség értékét. Ez egy alapvető logikai ellentmondás elméletben, és majdnem elviselhetetlen képmutatás a gyakorlatban.

Ennélfogva mindig az történik, hogy amikor az emberek felnőttként elkezdik tanulmányozni felmenőiket, egyhamar felfedezik, hogy a felmenőik nem tudják azt, amit állítottak, hogy tudnak – de tudtak annyit az igazság értékéről, hogy objektív tudásként prezentálják a szubjektív véleményüket. Ez a képmutató bűn bőven túlszárnyalja az egyszerű pénzhamisítást vagy okirat-hamisítást, mivel a felnőttek megvédhetik magukat a hamis pénztől és a hamis diplomától. A gyermekeknek viszont nincs ilyen védelmük...

TEDD, AMIT MONDOK, NE AZT, AMIT CSINÁLOK

A második nagy képmutatás abban, amikor objektív tényként állítják be a szubjektív véleményt, az, hogy a szülők kizárólag önmaguknak tartják fenn ezt a hatalmat – és önelégülten megbüntetik a gyermeket, amikor *pont ugyanezt* csinálja.

Vegyük a templomba járás kérdését. Vallásos szülők azt mondják a gyermekeiknek, hogy nekik a templomba kell menniük. Amikor a gyermek azt kérdezi, miért, azt mondják neki „Mert Isten létezik és szeret téged,” vagy hasonló értelmetlenséget. Más szóval, a szülők parancsot adnak a gyermeknek bármiféle objektív abszolút nélkül. A gyermek nem mondhatja azt: „Nem akarok a templomba menni, mert nincs hozzá kedvem.”

Előre ugorva körülbelül egy évtizedet, a gyermek – már serdülő korában – leül a szüleivel és megkérdezi: „Miért hisztek Istenben?”

Ha kitartó és jól informált, gyorsan sarokba fogja szorítani a szüleit, hogy bevallják, hogy csak "hisznek" Istenben. Semmi bizonyítékuk nincs Isten létezésére, de hisznek Istenben, mert ahhoz van kedvük – hiszen érzelmileg bármennyire is ellenállhatatlan az istenhit, lényegében csak egy érzés, ami ellentmond az értelemnek és a bizonyítéknak.

Azonban amikor az a kamasz kisgyerek volt, soha nem engedték meg számára, hogy azért hozzon meg bizonyos döntéseket, mert neki olyan kedve volt.

Nem engedték, hogy otthon maradjon a templom helyett, mert olyan kedve volt. Mindig el kellett mennie az iskolába, akkor is, ha néhanapján otthon szeretett volna maradni. Az ő érzései nem hoztak létre igazságot vagy állítottak fel a tettehez objektíven érvényes kritériumot.

Amikor ugyanazt a módszert próbálta használni, amit a szülei használtak, ő engedetlen volt, rossz, bűnös, akaratos, erkölcstelen, makacs és még száz

másik jelző. Ha a szülei viselkedtek az érzéseiknek megfelelően, az abszolút és objektív erény. Ha ő, az egy abszolút és objektív bűn.

KONFORMITÁS

Ahogy a gyerek felnőtt, erkölcstelen vétékként kritizálják a hajlamát, hogy "beleolvadjon a tömegbe." Minden fogékonyság a divatra, szlengre, értékekre, általános szexuális szokásokra és bármi más formájú "tömeggondolkodásra" a szülei ellenzésére talál, feltételezhetően objektív és erkölcsi alapon.

Ismét – általában a serdülőkorban – a gyermek elkezd észrevenni, hogy szülei igazából *nem ellenzik* a tömeggondolkodást vagy a konformitást. Ha a gyerek elkezd lógni egy bandával, a szülei kritizálni fogják a konformitása miatt, de nem a konformitás az, amit elleneznek, hanem az, hogy a gyerek nem egy olyan bandával lóg, amit ők támogatnának, hanem egy olyannal, ami nekik unszimpatikus.

És a helyzet ennél még rosszabb.

Az ok, amiért a szülők nem szeretik a gyerek új bandáját, az a helytelenítés, amit a szülők a *saját* bandájuktól kapnak. Ha vallásos szülők gyermeke egy csapat ateistával barátkozik, a szülei kritizálni fogják az esztelen konformitása és értelmetlen lázadása miatt – de csak azért, mert attól tartanak, hogy őket is támadni és kritizálni fogják saját vallásos társaik. Más szóval azt mondják a gyereknek: „Nem szabad fogékonyak lenned társaid rosszalására, mert mi fogékonyak vagyunk a mi társaink rosszalására.”

ÁLSZENTSÉG-E A TUDATLANSÁG?

Sokszor hangoztatják azt az érvet, hogy a szülők nincsenek tudatában a saját képmutatásuk összetettségével, tehát erkölcsileg nem felelősek a következetlenségükért.

Szerencsére nem szükséges pusztá elméletekre hagyatkoznunk, hogy megállapítsuk ezen állítás igazságát.

Ha azt mondom neked, hogy a 101-es országúton kell végighaladnod, hogy elérd a célot, és kiderül, hogy ez teljesen az ellentétes irányba vezet el téged, mi lenne a racionális válasz, ha én tényleg nem voltam tisztában azzal a ténnyel, hogy rossz irányba küldtelek?

Nos, először is kitartanék amellett, hogy az volt a helyes irány, mivel én őszintén azt hiszem, hogy az volt. Azonban ha leülünk egy térképhez és rámutatsz arra, hogy az én útbaigazításom mennyire helytelen volt, meglátnám az igazságot, számtalanszor bocsánatot kérnék és őszintén megígélném, hogy soha többet nem fogok rossz útbaigazítást adni – és vennék egy halom térképet, amik tanulmányozásával jelentős időt töltenék.

Viszont ha abban a pillanatban, ahogy azt mondanád nekem, hogy rossz irányba küldtelek, felmérgesednék és elutasítanám azt, hogy bármiféle térképet megnézzek, elutasítanám azt, hogy bevalljam, hogy tényleg rossz irányba küldtelek, folyton megváltoztatnám a beszédtemát, megzavarnálak érzelmi zsarolással, nem mondanám el, hogy miért küldtelek abba az irányba – és végül kiviharzanék a szobából, sok mindenben nem lennél biztos, de biztosan tudnál egy dolgot. Nem gondolnád többet azt, hogy engem valaha is érdekelt az, hogy jó irányba küldjelek.

A szülő–gyermek kapcsolat világában ezt a revelációt egy szörnyűséges sok kíséri. A ráeszmélés

olyan, mint egy atomcsapás a szegénynegyeden, sugárzik minden irányba és darabokra tör minden hipotézist minden létező kapcsolatról.

Attól a pillanattól kezdve, hogy rájössz, hogy a szüleid, tanáraid, papjaid, politikusaid – alapvetően az idősebbek – csak azért használták az erkölcsöket, hogy irányítsanak téged és maguk alá taszítsanak – tehát mint a bántalmazás egy eszközét – az életed gyökeresen megváltozik.

Az a borzasztó tény, hogy az idősebbek ismerték az erkölcs erejét, és arra használták ezt az erőt, hogy irányítsanak, megrontsanak, megfélemlítsenek és kihasználjanak, felfedi azt az őszinte szadizmust, ami mélyen a kultúránk magjában szunnyad – felfedi a félelmetes *kultuszt* a kultúrában.

Igen rossz az a helyzet, amikor egy orvos meghamisítja az okmányait – hogy vélekedne bármilyen egészséges elméjű ember arról, aki nem azért tanulmányozza az emberi testet, hogy meggyógyítsa, hanem hogy minél hatásosabb módon okozzon fájdalmat?

Egy csaló még mindig jobb, mint egy szadista.

Mit mondhatunk tehát a szülőkről és más, hatalmi pozícióban levő emberekről, akik mindent tudnak, amit tudni lehet az erkölcsi érvek arra való használatáról, hogy irányítsák a gyermekük gondolatait és tetteit – akik tisztelik az erény erejét, és aztán arra használják ezt az erőt, hogy elpusztítsanak a gyermekben minden lehetséges erkölcsi becsületességet?

A filmekben a terroristák folyton elrabolják a hős gyermekét vagy szerelmét annak érdekében, hogy kieroszakolják a követeléseik teljesítését. Az erényei – szeretet és hűség – tehát a gonosz szolgálatába állítódnak. Minél jobb ember, annál szörnyűsebb dolgokat kell véghezvinnie. Minél inkább tiszteli az erényt, annál inkább vonja az irányítása alá a gonosz.

És így nevelik fel a gyermekeket.

ELLENÁLLÁS

Ösztönösen elhúzódnak attól, hogy szembeálljunk a kapcsolataink szívében szunnyadó erkölcsi úrral – és alapvetően azzal az erkölcsi úrral, ami az önmagunkkal való kapcsolatunk magjában szunnyad.

Egy egyszerű és szörnyűséges magyarázata van annak, hogy tartunk szembenézni ezzel az ürességgel.

A társadalmak alapjai a mitológiák – sőt, egy társadalom legpontosabb definíciója az, hogy egy embercsoport, akik ugyanabban a mitológiában hisznek.

Azért használom a "mitológia" szót, mert szeretném megszoktatni veled a társadalmi képzelgések és fikciók gondolatát, és szeretném, hogy meg-

lásd azt, hogy milyen szinten torzítják ezek a képzelgések a kapcsolatodat magaddal és másokkal – tehát a kapcsolatodat a valósággal.

Két alapvető diszciplína létezik, amit követve képesek vagyunk megtisztítani magunkat a társadalmi fikciók berozsdásodott hálójától, hogy megszabadulva tőlük felfoghassuk a valóságot. Az első elméleti, a második gyakorlati.

Az első a *logika*. A folyamat, amivel szisztematikusan és ellentmondásmentesen organizálhatjuk a gondolatainkat. A második a *tudomány*, amelynek segítségével tesztelhetjük a logikus elméleteinket a tapasztalati megfigyelések világában. Ennek a kettőnek az összekapcsolásából keletkezik a *filozófia*, ami alapjában véve az elméleti tudás tesztelése mind a logika, mind az empirikus megfigyelés használatával.

A logika segít megállapítani azt, hogy kettő meg kettő egyenlő négyvel, a tudomány megerősíti azt, hogy ha két követ kettő másik mellé helyezel, négy kő halmaza fog kialakulni.

De a *filozófia* az, ami kimondja, hogy a logika és az empirikus tesztelhetőség ugyanannyira kulcs-

fontosságú követelmény ahhoz, hogy megismerjük és meghatározzuk az igazságot. A *filozófia* az, ami kifejezetten elutasítja a hit, az érzelmek, a hatalom, az életkor, a preferencia vagy a biológia elsőbbségét – vagy bármiféle ostoba és kizsákmányoló mechanizmust, melyet az emberek a logika és bizonyíték helyettesítésére használnak azért, hogy ráerősokolják az "igazságot" a tehetetlen egyénekre.

A filozófia a mitológia ellentéte. Vagy még pontosabban, az *igazság* a *hamisság* ellentéte.

Mindannyian mélységesen tisztában vagyunk a hiteink tökéletlenségével. Mélyen legbelül mindannyiunkban megtalálható az alapvető tudás, miszerint a hiteink pusztán előítéletek, melyeket a szüleink és tanáraink sulykoltak belénk. Az a mennyeiségű energia, amit beleölünk abba, hogy úgy tegyünk, hogy ez nem így van, végtelenül legyengítő és idegőrlő. Oka van annak, hogy a depresszió korunk uralkodó betegsége.

A társadalmi mitológiánk mélyén rejlő ellentmondás az, hogy ezeket a kulturális hamisságokat mindig úgy prezentálják, mint amik objektív és abszolút igazságok.

Az amerikaiak például híresen büszkék a nemzetükre és a hitre, amit a Felvilágosodás filozófusaitól és az Alapító Atyáiktól örököltek. Ez egy nagyon furcsa elképzelés, ha megvizsgálja az ember.

Az átlagos amerikai csak a véletlennek köszönheti, hogy Amerikában született – az csupán egy szerencsés véletlen, nem valami, amit *ő maga ért el*. Az átlagos amerikai büszkén tekint a kulturális örökségére, amit nem ő talált fel, és amit mások tanítottak neki, akik úgyszintén nem vettek részt annak megalkotásában. Azt hinni, hogy erényes vagy azért, mert egy bizonyos országba születted, olyan, mint azt hinni, hogy egy kiváló üzletember vagy azért, mert hatalmas vagyont örököltél, vagy hogy jó ember vagy azért, mert magas vagy.

Az átlagos amerikai egyáltalán nem ismeri a filozófiai premisszákat, amik alátámasztják az alkotmányosan korlátozott állam gondolatát. Az átlagos amerikai lelkesen támogat egy államot, ami százszor elnyomóbb és agresszívebb, mint a brit kormány, amivel szemben az ősei kivívták szabadságukat. Az átlagos amerikai lelkesen ünnepli a Függetlenség Napját, annak ellenére, hogy amikor az országát

megalapították, a rabszolgaság védelem alatt állt és alapvető jogokat tagadtak meg a gyermekektől és a nőktől.

Más szóval az átlagos amerikai vakon magasztalja a saját kultúráját és történelmét, mert arra *tanították*, hogy magasztalja azt, nem pedig azért, mert racionálisan megértené annak valódi előnyeit és hiányosságait.

Ezzel nem azt mondom, hogy Amerika nem jobb ország, mint például Szíria. Jobb, és örülök, hogy nem Szíriában élek. De a módszer, amellyel a szülők átadják az értékeket a gyermekeknek, mindkét országban egy és ugyanaz. Amerika valódi értékei racionális gondolatokból és a hagyományokkal való szakításból fakadnak, nem a földhöz és a zászlóhoz való vak hűségéből.

Az átlagos amerikai magasabb rendűnek tartja magát az átlagos muszlimnál, mert ő hisz az állam és az egyház valamilyen szintű szétválasztásában, támogatja a korlátozott demokráciát és a nők jogait, tiszteli a szabadpiac bizonyos elemeit. Hiszi, hogy helyes dolog támogatni ezeket és kritizálja a muszlimot, mert ő nem vallja ezeket az értékeket.

A szomorú igazság az, hogy attól, hogy bizonyos hitek kultúráról kultúrára változnak, a hit módszere minden kultúrában megegyező. Ha az átlagos amerikai polgár szíriai muszlim szülők gyermeke volna, *pontosan ugyanolyan lenne, mint az átlagos szíriai muszlim*. Nem volna nagyobb az esélye annak, hogy támogatón az állam és az egyház szétválasztását, mint annak, hogy egy átlagos, Manhattanben született nyugati nő burkát fog viselni.

A patriotizmus nem más, mint mások – általában a felmenők – teljesítményének elbitorlása és egósimogatásra való használata, mintha a sajátunk lenne. Ez a logika különös eltorzítását foglalja magában, ami vakítóan nyilvánvalóvá válik, amint felfigyeltünk rá.

Valaki vagy azért jó ember, mert Amerikába született, vagy azért, mert megfelel a jóság objektív mércéjének. Vagy azért tetszik neked egy autó, mert egy Buick, vagy a Buick-ok jó autók, mert remek kilométerszámmal rendelkeznek.

Ha valaki azért jó, mert Amerikába született, akkor nyilván nem ítélné el egy Szaúd-Arábiában született embert úgy, mint aki bármiféle hiányos-

sággal rendelkezik erkölcsi vagy kulturális tekintetben. Az arisztokrácia lényege – az emberiség örök pestise – az a hit, hogy mi "beleszületünk" a felsőbbrendűségbe: hogy a mi "kiválóságunk" valamilyen módon veleszületett. Viszont ha egy amerikai "felsőbbrendű" egy szaúdihoz képest, akkor az a felsőbbrendűség nem *kiérdemelt*. Ha Bob Szaúd-Arábiában született volna Amerika helyett, akkor ő egy "alsóbbrendű" muszlim lenne, nem pedig egy "felsőbbrendű" keresztény vagy amerikai. Tehát Bob felsőbbrendűsége – vagy annak hiánya – semmi kapcsolatban nem áll a személyes döntéseivel, hanem a születés és a földrajz véletlenjei határozzák meg azt. Bob vagy azt mondja, hogy ő jobb a földrajzi helyzetéből adódóan – ami lehetetlen – vagy a saját személyes erényeiből adódóan, amit sehogyan nem befolyásol a földrajz.

Mind az amerikaiak, mind a muszlimok egyszerűen megismétlik azt, amit nekik mondtak – amit érzelmi büntetésekén keresztül rájuk kényszerítettek a gyermekkorukban – és ezt nevezik "morálitásnak". Ez pont ugyanaz, mint egy gyermek, akit erőszakkal tömnek, aki aztán „erkölcsösnek” neve-

zi a kövérséget, miközben a szomszéd gyermeket éhezteszik, aki pedig a soványságot nevezi „erkölcsösnek.”. A sportszurkolók ugyanígy gondolkoznak: valahogy pont az a csapat a „legjobb,” amelyik a legközelebbi.

A kultúra lényegében a kényszer arra, hogy „erkölcsösnek” nevezd akármit, ami körbevesz. Ha a hegyekben élsz, erkölcsös a hegyekben élni. Ha megtanítanak úszni, az úzás erkölcsös. Ha nem tanítanak meg úszni, akkor az úzás erkölcstelen. Ha arra tanítanak, hogy takard el a lábaid, akkor „szemérmertlenség” nem eltakart lábakkal kilépni az emberek közé. Ha arra tanítottak, hogy felfedd a lábaid, akkor „prűdség” takargatni őket. Ha arra tanítottak, hogy egy bizonyos módon hajtsd össze a zászlót, „tiszteletlenség” máshogyan összehajtani.

Amikor hat éves voltam, elküldtek egy angol bentlakásos iskolába. Az egyik szabály az volt, hogy zoknitartót kellett a zoknim körül viselnem, hogy fenntartsam őket, főleg a templomban. Határozottan közölték velem, hogy ha a zoknitartóm nélkül lépek be a templomba, akkor „tiszteletlen vagyok Istennel szemben.” Ennek nem igazán volt értelme

a számomra: azzal érveltem, hogy Isten készítette a lábaimat és az ember készítette a zoknitartót, és biztos vagyok benne, hogy Isten jobban szeretne a saját alkotására nézni, mint az emberére.

Természetesen erkölcstelen felelésnek bélyegezték az ellenvetéseimet – "tiszteletlenül" beszéltem az igazgatóval.

Biztos vagyok benne hogy érted, mire gondolok.

Erkölcsei kérdésként állítanak be mindent, ami körbevesz téged, mert az erkölcsi keretezés *beválik*. Ha el tudod hitetni egy gyermekkel, hogy valami jó vagy rossz, azzal irányíthatod az elméjét, a testét, a hűségét, a *lényét*. Az erkölcsi érvek páratlan erővel bírnak. A társadalmi kontroll szempontjából nézve az erkölcsi érvek a végső tömegpusztító fegyverek.

FOGÉKONYSÁG

Gyermekként roppant fogékonyak vagyunk az erkölcsi érvekre, mert annyira elkeseredetten szeretnénk jók lenni, és mert tudjuk, hogy az erkölcsiség a dicséret szinonimája, míg az erkölcstelenség a büntetés szinonimája. Amikor a szüleink és tanáraink azt mondják nekünk, hogy valami "jó," amit igazából mondanak, az az, hogy "nem leszel ezért megbüntetve – sőt, talán még jutalmat is kapsz!" És fordítva, amikor azt halljuk, hogy valami "rossz," amit igazából mondanak nekünk, az az, hogy megleszünk büntetve, ha ezt csináljuk, vagy ezen gondolkodunk, bármi is legyen az.

Nem azért büntetnek meg minket, mert rosszak vagyunk. Azért találták ki a "rossznak lenni" fogalmát, hogy "jogosan" büntethessenek minket.

A hatalmon levők folyton próbálják elrejtteni a hatalmuk folytonos gyakorlását az áldozatuk felett.

A tanáraink nem szeretik nyíltan megmondani nekünk, hogy bántani fognak minket, ha nem viselkedünk, mert az túlságosan nyilvánvaló demonstrálása a bántalmazó hatalomnak – és egy roppant hatékonytalan irányítási módszer.

Ha a tanár azt mondja: "Ha hazudsz, megbüntetlek," majd ez annyiban maradna, a hazugság mindig egy többé-kevésbé kiszámítható kockázat lenne – és büntetést kapni a hazugságért nem bírna nagyobb erkölcsi jelentőséggel, mint szabálytalanságot elkövetni a kosárlabdában. Ha a tanár egy 30 gyermekből álló osztállyal találja szemben magát, és mindegyikük azt latolgatja, hogy megúszhatja-e, ha hazudik, akkor nyilvánvaló, hogyha minél többen hazudnak, egyre nehezebb lenne kiszűrni a hazugságokat, mint ahogy nehezebb kiszűrni, hogy pontosan ki is beszél, ha egyszerre húszan társalognak, mint akkor, ha csak ketten beszélnek.

Továbbá ha egy szülő nyíltan nyers erőt használ, hogy a gyermeket szófogadásra kényszerítse, akkor az agyunk azon része, ami a mintázatok felismeréséért felelős, abban a pillanatban egy alapelvet fog levonni abból az interakcióból. Az elménkben

minden döntés és interakció önkéntelenül alapelvevé alakul. Ha a szüleink erővel kényszerítenek a szófogadásra, akkor az alapelv, amit leszűrünk ebből az interakcióból: "annak, akinek hatalma van, arra kell használnia a hatalmát, hogy erőszakosan irányítson másokat," vagy: "annak, aki a legtöbb erővel bír, rá kell erőltetnie az az akaratát arra, aki a legkevesebb erővel bír."

A szerves élet természetes lebomlásából adódóan egy ilyen alapelv felállítása veszélyes lehet a szülőkre. Ha egy egyedülálló anyára gondolunk, aki két fiút nevel, könnyen láthatjuk, hogy ha felállít egy "nyers erő uralkodik" alapelvet – míg van egyfajta gyakorlati haszna a gyermekek fiatalkorában – aligha fogja ez a szabály őt szolgálni, amikor a srácok elérik a serdülőkort és fizikailag sokkal erősebbek lesznek nála. Még az apák is elérik az öregkori gyengeséget és fizikai alsóbbrendűséget a fiaikhoz viszonyítva, és ebből adódóan nem igazán fognak profitálni abból a szabályból, hogy "annak, aki a legtöbb erővel bír, rá kell erőltetnie az az akaratát arra, aki a legkevesebb erővel bír."

Tehát muszáj végérvényesen az "etika" ködébe burkolni az erő használatát. Logikai szempontból ez egy roppant furfangos vállalkozás, mivel ami ehhez szükséges, az az egyidejű elhivatottság egy *alapelvhez* és egy *személyhez* is – ami azonnal el-
lentmond egymásnak.

AZ ELLENTMONDÁSOS ELHIVATOTTSÁG

Amikor az édesapád azt mondja: "tiszteljed a te atyádat és a te anyádat," egyszerre hivatkozik egy *alapelvre* és egy *személyre*. Az *alapelv* az, hogy mind-egyik anya és apa méltó a tiszteletre. A *személy*, aki-re hivatkozik, az önmaga és az édesanyád – a *te* atyádat és a *te* anyádat.

Logikai szempontból ez értelmetlen.

Azt mondani, hogy "tiszteljed a te atyádat és a te anyádat," olyan, mintha azt mondanád, hogy "tisztelj minden nőt, aki a feleségem." Ha tisztelnem kell *minden* nőt, akkor automatikusan tisztelnem kell a feleségedet, hiszen ő is egy nő. Ha a *te* feleségedet tisztelnem kell, akkor nincs értelme azt mondani, hogy tisztelnem kell, *mint nőt*, mert az

magába foglalja minden nő tiszteletét. Vagy az egyik, vagy a másik.

Ha az apa és anya *kategóriáját* kell tisztelned, akkor egyformán tisztelned kell *minden* apát és anyát. Igazágtalanság lenne előnyben részesíteni a saját szüleidet.

Ha előnyben kell részesítened a *saját* apádat és anyádat, akkor az "anya" és az "apa" kategóriája irreleváns. Más okból adódóan kell tisztelned ezeket a bizonyos egyéneket.

Ha az apádat és az anyádat, mint *egyéneket* kell tisztelned, nem bármiféle objektív alapelv miatt, akkor amit igazán elvárnak tőled, az nem tisztelet, hanem engedelmesség bizonyos egyének felé a tisztelet, mint alapelv áruhájában.

Az alapvető logikai ellentmondás, míg szillogisztikailag bonyolult megvizsgálni, olyasvalami, amit minden gyermek ösztönösen megért. Amikor az édesanyánk azt követeli tőlünk, hogy tiszteljük őt, talán nem érzünk megvetést, frusztrációt és elkeseledést? Tiszteletet követelni olyan, mintha szeretetet követelnénk, vagy mint eltéríteni egy repülőt:

egy úti cél megparancsolása ahelyett, hogy tiszteletben tartanánk az egyének szabad választását.

Nem tudunk elképzelni egy embert, aki eltérít egy Vlagyivosztokba tartó gépet, majd azt követeli, hogy "Vigyenek el Vlagyivosztokba!" Az emberek azért térítenek el repülőket, mert a repülő nem arra megy, amerre ők szeretnék.

HATÁSOS IRÁNYÍTÁS

Ha azonban megfélemlítésen keresztül elmosható és elásható a megkülönböztetés az *alapelv* és a *személy* között, egy sokkal hatékonyabb irányítási mechanizmust érhetünk el. Ha a gyermek – vagy az állampolgár – megtanítható arra, hogy úgy engedelmeskedjen egy *személynek*, mintha az a személy egy egyetemes *alapelv* volna, azzal szilárdan lefektetik a hegemonikus diktatúra alapjait, legyen az a családban, a templomban, az iskolában vagy az államban. Ha egy gyermek *elméje* megtanítható arra, hogy ugyanúgy engedelmeskedjen egy személy hóbortjainak, mint ahogy a *teste* engedelmeskedik a gravitáció törvényeinek, azzal elérhető a tökéleteshez közeli kontroll.

Ez a kontroll természetesen szörnyű árat követel – és szörnyű kockázatot hordoz magában. Az árat

mind a szülőnek, mind a gyermeknek meg kell fizetnie, mint minden korrupst interakció esetén. Azaz, hogy hamis és következetlen alapelveket használnak arra, hogy megtanítsák a gyermeket egy személynek való engedelmességre egy *alapelv* helyett, elsorvasztják a gyermek képességét arra, hogy alapelveket vonjon le az interakciókból. Az ilyen gyermekek elkerülhetetlenül úgy nőnek fel, hogy a szüleik által eltanult destruktív mintákat fogják megismételni a kapcsolataikban, látszólag minden képesség nélkül arra, hogy tanuljanak a hibáikból. Hogyan is volnának képesek tanulni a hibáikból? *Alapelvként* tanították meg nekik azt, hogy személyeknek engedelmeskedjenek – hogy tudnának akkor általánosított alapelveket levonni azoknak az egyéneknek a viselkedéséből? Ez olyan volna, mint azt remélni, hogy a folyó a hegycsúcs felé fog folyni. Elvárni ilyen emberektől, hogy produktív alapelveket vonjanak le az emberekkel való interakciókból olyan, mintha azt várnánk egy középkori szerzetestől, aki hiszi, hogy a világ Isten szeszélyét követi, hogy felfedezze a relativitás elméletét – vagy akár magát a tudományos módszert.

A szülőknek az ár a gyermekük értelmétől és fel-fogóképességétől való véget nem érő és egyre nö-vekvő félelem, ami különböző módokon ölt testet, mint például a derűs feledékenység, a maró megve-tés, az ásító közöny vagy a nyűgös ingerlékenység.

A modern világ gyakorlatilag garantálta a szüle-iknek – és általában az időseknek – azt, hogy vége a játéknak.

A hamis erkölcs ellenszere a hamis erkölcsök sokasága. Az irracionális előítélet ellenszere meg-látni még több irracionális előítéletet.

Ha képesek vagyunk *teljességében* látni a világot, akkor szabadíthatjuk fel magunkat.

A MITOLÓGIA FELSZÁMOLÁSA

Ha életünk során kizárólag az angol nyelvvel találkoztunk volna, nem úgy hivatkoznánk rá, mint "angol," hanem csak úgy, mint "a nyelv". Annak szüksége, hogy megkülönböztessük az angolt, mint nyelvet, csak akkor jelentkezik, amikor kapcsolatba lépünk más nyelvekkel.

Hasonlóképpen, ha az életünk során kizárólag a saját mitológiáknak voltunk kitéve, nem úgy gondolunk rá, mint egy mitológia, hanem úgy, mint *az igazság*. Ha csak a saját istenünket ismerjük, akkor hivatkozhatunk erre a fikcióra úgy, mint "az Isten" – ez egy világegyetemnyi távolságra van attól, mintha azt mondanánk, hogy "egy isten" – vagy még pontosabban, "a mi istenünk."

Mélyen legbelül, mindannyian tudjuk, hogy a törékeny tündérmeséinkbe vetett hitünk csak úgy

tartható fenn, ha folyamatosan távol tartjuk magunktól a versengő tündérmeséket. Ez hajlamos megbénítani a képességünket az együttérzésre – a lelkünk mélyén muszaj neveltség tárgyává tennünk más kultúrák idétlen hitét, és soha nem szabad megtennünk azt a rémisztő lépést, hogy az ő szemükön keresztül lássuk a saját kultúránkat.

A félelem és a gyűlölet, ami olyan gyakran megmérgezi a különböző kulturális csoportok közötti kapcsolatot, nem tudatlanságból fakad, hanem tudásból. A keresztények kényelmetlenül érzik magukat muszlimok között – és a muszlimok kényelmetlenül érzik magukat a keresztények között – nem azért mert különbözőek, hanem azért mert egyformák. Ha arra kényszerítenek két hűtlen nőt, akik ismerik egymás titkait, hogy együtt ebédeljenek, nagyon kellemetlen perceket fognak eltölteni egymással – nem azért, mert túl keveset tudnak egymásról, hanem azért, mert túl sokat.

Az egyetlen módja annak, hogy fenntarthatóan uralkodjon a mitológia a nemzedékek felett az, ha azt színleljük, hogy az nem mitológia, hanem a valóság.

Hogy ezt tisztázzuk, végezzük el a következő gondolatkísérletet.

Képzeljük el, hogy a víz a mosdókagylóban egy tudatos lény. Most képzeljük el, hogy különféle, más-más formájú üvegtartályokba öntöm ezt a vizet. A víz, mivel tudatos, kétségtelenül megdicsérné magát a személyiségéért. Mivel képtelen lenne látni az üveget, ami körülveszi, magába foglalja és formát ad neki, őszintén azt hinné, hogy az igazi fizikai formája egy bögre, befőttésüveg, kémcső vagy koktélos pohár.

Az tudatos víz a kémcsőben ránézne a nevetséges formájú üvegekre körülötte és jól szórakozna rajtuk. "Ezek nem tudják, hogy milyen nevetségesen néznek ki kívülről? Tényleg el tudják képzelni, hogy *az* az igazi alakjuk? Ez örület!" Kuncogna, beletöltve az üvegbe, ami a saját börtönét alkotja. És a víz a koktélos pohárban ránézne a többi tárolóra – beleértve a kémcsövet – és ugyanezt mondaná.

És ez a jelenlegi helyzete az összes különböző kultúrának a világ minden táján. Mindegyikünket beletöltik egy átlátszó üvegbe, amiről azt gondoljuk, hogy az igazságot jelképezi, ami ad nekünk egy

formát és identitást, amit összekeverünk az "emberi természettel." És ez viszonylag jól működik – legalábbis addig, amíg meg nem látjuk az összes többi üvegtartályt, ami körbevesz minket.

Egy ideig törekszünk fenntartani azt az illúziót, hogy csak az összes többi víz van egy nyilvánvaló üvegtartályban tárolva – mi nem! Azonban vannak olyanok közöttünk, akik képesek kitörni a kultúra üvegketrecéből – a tartályokon kívül állunk, és a mi nézőpontunkból a különféle tartályok mérete és formája lényegében irreleváns.

A börtönöd mérete és formája nem fontos. Ami fontos, az a tény, hogy egy börtönben vagy.

A tudást, hogy egy börtönben vagy, nem kell el-sajátítani. Csak el kell fogadni. Ez nem olyasvalami, amit nem tudsz. Mélyen legbelül tökéletesen tisztában vagy azzal, hogy amit igazságnak hívsz, az csak a láthatatlan tündérmesék varázslatos fizikája.

Honnan tudom?

Mint a könyv összes többi gondolata esetén, most sem kell elhinned azt, amit mondok. Néhány egyszerű kísérlettel könnyen felfedezheted, hogy ezt a tényt mélyen megérted.

Mint ahogy előzőleg említettem, leülhetsz a szüleiddel és megkérdezheted őket a jóságról. Leülhetsz a barátaiddal és megmondhatod nekik, hogy tartasz attól, hogy egy fikcióban élsz, ami elszívja a boldogságodat és a függetlenségedet. Ellátogathatsz egy mecsetbe, és megkérdezheted, hogy beülhetsz-e megfigyelni. Belehelyezheted magad mások üvegtartályába és megvizsgálhatod, hogyan érzel.

Próbáld ki. Csukd be a szemed egy pillanatra és képzelj el, hogy leülsz a szüleiddel, hogy megkérdezd őket a jóságról, vagy leülsz egy itálra a barátaiddal, hogy társadalmi mitológiáról beszélgessetek. Idegesnek érzed magad? Érzed a halvány szorongást a gyomrodban az efféle őszinteség és kíváncsiság *gondolatától* is?

Miért? Mitől tartasz? Miért nem tettél fel soha ilyen kérdéseket? Ki mondta azt, hogy nem megengedettek az efféle kérdések? Megbüntettek valaha, mert ilyeneket kérdeztél a múltban? Van bármiféle törvény, ami tiltja az ilyen kérdéseket?

Mi fog történni, ha ilyen kérdéseket teszel fel?

Máris *tudod* a választ. Ezért félsz.

Nem gyávaság az, ami félelmet kelt benned. A
bölcesség az, ami felébreszti ezt a félelmet.
Mert *minden okod megvan arra, hogy félj.*

MITOLÓGIAI SZERETET

Egész életünkben olyan emberek vesznek körül, akik azt állítják, hogy szeretnek minket. A szüleink állandóan azt állítják, hogy ők azt akarják, ami a legjobb nekünk. A szüleink minduntalan kijelentik, hogy az egyetlen céljuk, hogy segítsenek nekünk tanulni. A papjaink aggodalmukat fejezik ki a halhatatlan lelkünk iránt, a tágabb családunk tagjai pedig kifejezik a klán iránt érzett végtelen elköteleződésüket.

Amikor az emberek azt állítják, hogy szeretnek bennünket, nem észszerűtlenség azt feltételezni, hogy ismernek minket. Ha azt mondod nekem, hogy szereted Thaiföldet, de kiderül, hogy még soha nem voltál ott és igen keveset tudsz róla, akkor nehezen fogom elhinni, hogy őszintén szereted. Ha

azt mondom, hogy szeretem az operát, de soha nem hallgatok operát... – szóval érted az alapötletet.

Ha azt mondom, hogy szeretlek, de keveset tudok a valódi gondolataidról és érzéseidről, és ötletem sincs, hogy mik a valódi értékek, amiket válasz – vagy mi a kedvenc könyved, íród vagy filmed – akkor logikailag igen nehéz volna hinned nekem.

Pontosan ez a helyzet a családommal. Az anyám, a bátyám és az apám extravagáns kijelentéseket tettek az irántam érzett szeretetükről. Azonban amikor végre leültem velük és megkértem egyesével őket, hogy soroljanak fel pár tényről – pár dolgot, amit szeretek, néhány értékemet – a távolba meredés tökéletes szentháromságát kaptam válaszként.

Tehát – gondoltam – *ha az emberek, akik szinte semmit nem tudnak rólam, azt állítják, hogy szeretnek, akkor vagy ők hazudnak, vagy én vagyok az, aki egyáltalán nem érti a szeretetet.*

Nem fogom részletezni a szeretetre vonatkozó elméleteimet, csak annyit, hogy a nézőpontomból a szeretet az önkéntelen válaszunk az erényre, úgy, ahogyan a jólét az önkéntelen válaszunk egy egész-

séges életstílusra. (A kisedünk iránti odaadásunk sokkal inkább *ragaszkodás*, mint érett szeretet, mivel az egy jellemző tulajdonság szerte az állatvilágban.)

Az erény egy összetett téma, de biztos vagyok benne, hogy egyetértünk abban, hogy az erénynek magába kell foglalnia néhány egyetemesen elfogadott alap dolgot, mint a bátorság, a becsületesség, a jóindulat, az együttérzés, a bölcsesség, stb.

Ha ez a helyzet, lehetetlen szeretni valakit, akiről csak igen keveset tudunk. Ha a szeretet megköveteli az erényt, akkor nem szerethetünk teljesen idegen embereket, mert nem tudunk semmit az erényeiről. A szeretet egyaránt függ a másik ember erényeitől, és az erényeiről való ismeretünktől – és arányosan nő ahhoz az erényhez és ismerethez viszonyítva, ha magunk is erényesek vagyunk.

A gyermekkorom során akármikor, amikor kifejeztem egy gondolatomat, vágyamat, kívánságomat vagy érzésemet, általában szemforgatással, értetlenséggel, elkerüléssel vagy túl gyakran nyílt megvetéssel találtam szemben magam. Ezek a különféle "elutasítási taktikák" teljesen kéz a kézben jártak az

irántam érzett szeretetük és odaadásuk kifejezéseivel. Amikor elkezdtem érdeklődni a filozófiai iránt – eredetileg Ayn Rand munkássága által – a bölcsesség iránti növekvő szeretetem azonnal elutasításra került, mint ami egyfajta pszichológiai rendellenesség.

Mivel a családom igen keveset tudott az erényeimről – és amit ismertek, azt sem szerették – nem lehettünk *mindannyian* erényesek. Ha *ők* erényesek voltak és nem szerették az értékeimet, akkor az értékeim nem lehettek erényesek. Ha *én* voltam erényes és nem szerették az értékeimet, akkor *ők* nem lehettek erényesek.

Tehát elhatároztam, hogy megalkotok egy "etikai térképet" a családomról.

Ez volt a legfélelmetesebb dolog, amit valaha tettem. Az a mennyiségű érzelmi ellenállás, amit az iránt az ötlet iránt éreztem, hogy racionálisan és morálisan megértsem a családomat, megrázó volt – szó szerint olyan érzés volt, mintha egyenesen egy szakadékba rohantam volna.

Miért volt ez ennyire rémisztő?

Nos, mivel tudtam, hogy hazudnak. Tudtam, hogy hazudnak arról, hogy szeretnek, és azt is tudtam, hogy amikor azt állítom, hogy bizonytalan vagyok azzal kapcsolatban, hogy szeretnek-e, én is hazudok – még hozzá *önmagamnak*, ami az összes hamisság közül a legrosszabb.

SZERETET: A SZÓ A TETT ELLEN

Sokkal könnyebb kimondani a „siker” szót, mint valóban elérni a sikert. Sokkal könnyebb kijutni a számon a „szeretlek” szót, mint valóban szeretni valakit a helyes okok miatt – és szeretve lenni a helyes okok miatt.

Ha nincs semmiféle mércénk arra, hogy mi érdemi ki a szeretetet, az elkerülhetetlenül lustaságot és közönyt eredményez. Ha van egy munkám, amit otthonról végzek, és soha senki nem ellenőriz, soha nem kell semmit bemutatnom, bármit teszek, megkapom a fizetésem és nem rúghatnak ki, vajon meddig fog tartani, amíg szertefoszlik a munkamorálom? Napok? Hetek? Biztosan nem hónapok.

Az egyik legfontosabb kérdés, amit fel kell tenni bármiféle igazság vizsgálata során, az az, hogy "mihez viszonyítva?" Példának okáért ha azt mondom, hogy szeretlek, hallgatólagosan belefoglalom ebbe a mondatba azt, hogy másokkal szemben előnyben részesítelek. Más szóval, másokhoz viszonyítva téged preferállok. Előnyben részesítjük az őszinteséget a hazugsághoz viszonyítva, a jóllakottságot az éhséghez viszonyítva, a meleget a hideghez viszonyítva stb.

Logikailag érvénytelen egyenlőségjelet tenni a "szeretet" és a "család" szavak közé. A "család" szó csupán egy biológiai csoport puszta leírása – nincs több értelme egyenlőségjelet tenni a "szeretet" és a "család" szavak közé, mint a "szeretet" és az "emlős" szavak közé. Tehát a "szeretet" szónak egyfajta preferenciát kell kifejeznie – de mihez viszonyítva?

Lehetetlen hogy bármiféle mércét állítsunk a szeretetnek, ha nincs semmiféle mércénk az igazságnak. Mivel őszintének lenni jobb, mint hazudni, és a bátorság jobb, mint a gyávaság, és az igazság jobb, mint a hamisság, nem lehetünk őszinték és bátrak, hacsak nem állunk ki valami mellett, ami

igaz. Ennélfogva amikor azt mondjuk, hogy "szere-
tünk" valakit, amit igazából értünk ezalatt, az az,
hogy annak a valakinek a tettei következetesek az
erény racionális mércéjével. Ugyanígy, amikor azt
mondom, hogy valaki "egészséges," amit ez alatt ér-
tek, az az, hogy a szervei következetesen működnek
a jólét racionális mércéjéhez viszonyítva.

Tehát a szeretet nem egy szubjektív preferencia,
vagy egy biológiai hasonlóság, hanem az önkén-
ten válaszunk egy másik ember erényes tetteire.

Ha tényleg megértjük ezt a definíciót, akkor
könnyen láthatjuk azt, hogy egy társadalom, ami
nem ismeri az igazságot, soha nem ismerheti a sze-
retetet.

Ha semmi nem igaz, az erény lehetetlen.

Ha az erény lehetetlen, akkor arra kényszerü-
lünk, hogy erényesnek *színeljünk* magunkat a patri-
otizmuson, a klán iránti hűségen, a kulturális büsz-
keségen, a babonás konformitásokon és más ha-
sonló, amorális hamisítványokon keresztül.

Ha az erény lehetetlen, akkor a szeretet is lehe-
tetlen, mivel a tetteink nem viszonyíthatók a jószág
bármiféle objektív mércéjéhez. Ha a szeretet lehe-

tetlen, arra kényszerülünk, hogy szentimentaliz-
mushoz vagy a szeretet kifelé mutatott, üres látsza-
tához folyamodjunk.

Látjuk tehát, hogy minden olyan elv, ami bele-
avatkozik a képességünkbe, hogy megtudjuk és
megismerjük az igazságot, kiüregesít minket, és
aláássa és elpusztítja a képességünket a szeretetre.
A hamis alapelvek, illúziók, fantáziák és mitológiák
elszeparálnak minket egymástól, az erénytől, a sze-
retettől, az igazi kapcsolatoktól, amit kizárólag a *va-
lóság*on keresztül érhetünk el.

A fantáziák csak az izolációt és a színlelést tarto-
gatják számunkra. A mitológia alapjában véve ma-
gány és üresség.

KÉPZELET VS. FANTÁZIA

Ennél a pontnál, úgy gondolom, megéri rámutatni a különbségre a képzelet és a fantázia között, mert a mitológiával kapcsolatos kritikám hallatán sokan azt gondolják, hogy nekik akkor nem szabadna élvezniük a *Star Warst*.

A képzelet egy kreatív képesség, ami mélyen a valóságban gyökerezik. A fantázia azonban a vágyaink beteljesülésének képlékeny illúziója. Tolkiennek több évtizednyi tanulmányozás és írás kellett ahhoz, hogy megírja *A Gyűrűk Ura* című könyvet – és annak minden része racionálisan következetes az egészszel. Ez a képzelet egy példája. Ha lustálkodás közben arról álmodozok, hogy egy nap egy vagyont fogok keresni azzal, hogy jobb könyvet írok, mint *A Gyűrűk Ura* – de soha nem ragadok tollat és ceruzát – az a fantázia egy példája. A

képzelet szülte a relativitás–elméletet, nem a Nobel díjról való fantáziálás.

Az álmodozások, amik soha nem alakulnak cselekvéssé, a halogatás végső formái. Amikor elképzelsz egy csodálatos jövőt, aminek eléréséhez soha nem kell cselekedned, az meggátol abban, hogy elérj egy csodálatos jövőt.

Ugyanígy, azt képzelni, hogy tudod az igazságot, miközben nem, meggátol abban, hogy valaha is megismerd azt. Semmi sem veszélyesebb, mint a tudás illúziója. Ha a rossz irányba mész, de nem kétkedsz az irányodban, soha nem fogsz megfordulni.

Ahogy Szókratész több mint kétezer évvel ezelőtt megjegyezte, a kétség a kíváncsiság bábája, a kíváncsiság pedig bölcsességet nemz.

A fantázia a kétség ellentéte. A mitológia azonnali válaszokat kínál akkor, amikor az emberek azt sem tudják, mi a kérdés. A középkorban, amikor valaki azt kérdezte: "Honnan jött a világ?" azt a választ kapta: "Isten teremtette." Ez hatékonyan eljét vette annak a sokkal fontosabb kérdésnek, hogy: "Micsoda a világ?"

Mivel a vallásos emberek azt hitték, hogy tudták, honnan jött a világ, semmi értelme nem volt megkérdezni, *micsoda* a világ. Mivel semmi értelme nem volt megkérdezni, hogy *micsoda* a világ, soha nem tudták meg, hogy honnan jött az.

A fantázia a semmi bűvköre, ami örökké a saját farkába harap.

DEFINIÁLNI A SZERETETET

Ha az emberek arról fantáziálnak, hogy tudják, mi az igazság, akkor elkerülhetetlenül abbahagyják az igazság keresését. Ha hazafelé vezetek, megállok, amikor odaérek. Ha az emberek arról fantáziálnak, hogy tudják, mi az a jóság, elkerülhetetlenül abbahagyják a jóság megértésére való törekvést.

És ami a legfontosabb: ha az emberek arról fantáziálnak, hogy *ők máris jók*, akkor abbahagyják a próbálkozást, hogy jóvá váljanak. Ha szeretnél egy gyermeket, és úgy hiszed, hogy *terhes vagy*, abbahagyod, hogy *megpróbálj* teherbe esni.

A kérdés – amire már tudjuk a választ – tehát változatlanul: *miért van az, hogy azok, akik azt állítják, hogy szeretnek, sosem mondják el, mi is az a szeretet?*

Ha egy híres matematikus vagyok, és a gyermekem odajön hozzám és a szorzótábláról kérdez, il-

letlenség és modortalanság lenne a részemről, ha elutasítanám a kérdését. Ha odamegyek az anyámhoz, aki 30 éven át azt állította, hogy szeret engem, és megkérdem, mi is az a szeretet, akkor miért van az, hogy kikerüli a válaszadást? Miért forgatja a bátyám a szemét és változtatja meg a témát, amikor arról kérdezem, hogy mi az, amit szeret bennem? Miért állítja az apám, hogy szeret, miközben folyton elutasít mindent, amit én fontosnak tartok?

Miért használ körülöttem mindenki folyton olyan szavakat, amit nem definiálnak? Birtokukban volna egy tudás, amit nem tudnak kifejezni? Ez nem jó indok arra, hogy elutasítsák a téma megvitatását. Egy regényíró, aki ösztönösen ír, nem viselkedne ellenségesen, amikor az inspirációjának forrásáról kérdezik. Nem tudna tökéletes választ adni, de nem lenne oka folyton elkerülnie a témát.

Hacsak...

Hacsak nem plagizál.

MI AZ, AMIT TUDUNK

A következő az a tudás, amivel rendelkezünk, de gyűlöljük és féljük.

Tudjuk, hogy azok, akik azt állítják, hogy szeretnek, igen keveset tudnak rólunk, és semmit nem tudnak a szeretetről.

Tudjuk, hogy azok, akik azt állítják, hogy szeretnek, azért állítják ezt, hogy kötelességeket teremtsenek bennünk.

Tudjuk, hogy azok, akik azt állítják, hogy szeretnek, azért állítják ezt, hogy irányítsanak bennünket.

És ezt ők is tudják.

Teljesen nyilvánvaló, hogy tudják, mivel pontosan tudják, hogy *melyik témákat kell elkerülniük*. Egy

pénzhamisító nem fogja bánni, ha megkérdezed tőle, hogy mi Madagaszkár fővárosa. Viszont *felettébb zavarni fogja*, ha megkérdezed, hogy ellenőrizhető-e a pénzének az eredetiségét. Miért ez az az egy téma, amit mindenáron megpróbál elkerülni?

Mert tudja, hogy a pénze hamis.

És azt is tudja, hogy ha te rájössz erre, nem fog tudni többet kirabolni téged.

KÖTELESSÉGEK

Ha van egy boltom és hamis pénzt fogadok el egy szélhámostól, de nem tudom, hogy az a pénz hamis, akkor köteles vagyok odaadni neki azt, amit "vásárolt".

Ugyanígy, ha azt hiszem, hogy szeretnek – még akkor is, amikor ez nem igaz – bizonyos mértékben kötelez a becsületem, hogy viszonzzam azt a szeretetet. Ha az édesanyám azt mondja, hogy szeret, és az édesanyám erényes, akkor szeretnie kell, mert én is erényes vagyok. Mivel ő maga erényes, akkor "tartozom" neki a szeretetemmel, ugyanúgy, ahogyan tartozok a bizalmammal valakinek, aki folyamatosan bizalomkeltőn viselkedik.

Tehát amikor valaki megpróbál meggyőzni arról, hogy szeret téged, igazából *kötelességet próbál te-*

remteni benned. Ha megpróbállak meggyőzni téged arról, hogy megbízható ember vagyok, ezt azért teszem, mert szeretném elérni, hogy úgy bánj velem, mint egy megbízható emberrel. Ha *tényleg* megbízható vagyok, akkor meg kell értenem a bizalom természetét – legalábbis valamilyen szinten – tehát tudnom kell, hogy a bizalmat nem lehet követelni, hanem ki kell érdemelni. Mivel *kiérdemelni* a bizalmat nehezebb, mint *követelni* azt, tisztában kell lennem a bizalom igazi értékével, máskülönben nem fáradtam volna azzal, hogy kiérdemeljem azt a következetes viselkedésemmel – egyszerűen csak követeltem volna és átugrottam volna a nehéz részt!

Ha bizalmat követelsz, akkor a ki nem érdemeltet követeled, ami azt jelzi, hogy nem hiszed, hogy kiérdemelheted. Ennélfogva automatikusan megbízhatatlan akárki, aki bizalmat követel.

Miért követelik az emberek a bizalmat?

Hogy kiraboljanak másokat.

Ha pénzt szeretnék kölcsönkérni tőled, és azt követelem, hogy bízz bennem, ez azért van, mert nem vagyok megbízható és valószínűtlen, hogy visszafizetem.

Más szóval szeretném ellopni a pénzedet és szeretnék uralkodni feletted.

Ugyanez a helyzet a szeretettel.

A SZERETET ÉS AZ ERÉNY

Ha erényes vagyok, akkor az erényes emberek minimum tisztelettel, vagy akár szeretettel fognak felém fordulni. A korrump vagy gonosz emberek talán tisztelni fognak, de biztos, hogy nem fognak szeretni.

Tehát erényesnek lenni és elutasítani a szeretet követelését a legjobb módja annak, hogy más erényes emberekre lelj. Ha erényes vagy és nem követelőző, akkor más erényes emberek természetes módon meg fognak találni. Az erény, ami nem erőszakolja magát másokra, mágnesként vonzza a jóságot és taszítja el a korrupciót.

Az igaz erény gyakorlati eredménye az alapvető önvédelem.

Ha a részvényügynököm folyamatosan 30% profitot termel nekem a befektetésemből, van bármekkora mennyiségű pénz, amit nem fogok odaadni neki, ami nem szükséges a létfenntartáshoz?

Természetesen nincs, mivel tudom, hogy mindig többet fogok visszakapni, mint amennyit adok.

Ugyanez a helyzet az igazi szeretettel.

Ha erényes vagyok, akkor elkerülhetetlenül pozitívan fogok hozzáállni más erényes emberekhez – és minél erényesebbek, annál inkább fogom szeretni őket. Az energiám, időm és erőforrásaim a rendelkezésükre fognak állni, mert tudom, hogy nem fognak kihasználni, és viszonzni fogják a nagylelkűségemet.

Ha te és én pénztadtunk kölcsön egymásnak az évek során, és mindig visszafizettük a tartozásunkat, akkor amikor legközelebb kölcsönért folyamodsz hozzám, igazságtalan lenne azt mondanom, hogy nem adok kölcsön, mivel úgy gondolom, hogy nem fogod visszafizetni. A folytonos és töretlen becsületességed pénzügyi dolgokban kötelességet hozott létre bennem. Ez nem azt jelenti, hogy

muszaj kölcsönadnom neked. Ez nem azt jelenti, hogy bármikor kölcsön kell adnom, amikor csak kérsz, azonban nem állíthatom igazságosan azt, hogy az ok, amiért nem adok kölcsön, az a hitem, hogy nem fogod visszafizetni.

Ugyanígy, ha 20 éven keresztül házások voltunk és soha nem voltam hűtlen, igazágtalan lenne rögtön hűtlenséggel vádolnod, ha egy nő fölhív, aztán leteszi a telefont.

Egy elsődleges taktika arra, hogy mesterséges és igazágtalan kötelességeket teremtsünk másokban, hogy anélkül követeljük a pozitív véleményüket rólunk, hogy hajlandóak volnánk kiérdemelni azt. Ennek a leghatásosabb módja, ha mi magunk vélekedünk pozitívan a másik emberről, amit nem érdemelt ki – hogy azt *állítsuk*, hogy szeretjük őt.

Ha az elmúlt 20 évben alig fizettem vissza a kölcsönöket, amit kértem tőled, tökéletesen indokolt, hogy elutasíts egy újabb kölcsönt. Ekkor felmérge-szedhetek, igazágtalannak nevezhetlek és követelhetem, hogy kezelj úgy, mintha megbízható lennék, de aligha lenne érényes tőled, ha eleget tennél a kívánságaimnak. Igazából tisztességtelen és igaz-

ságtalan lenne, ha figyelmen kívül hagynád a megbízhatatlanságomat, mert akkor úgy tennél, mintha nem lenne különbség aközött, aki visszafizeti a kölcsönöket, és aközött, aki nem.

Amikor erényesen viselkedünk másokkal, megteremtjük a jóakarát tartalékát, amiből később méríthetünk, mint amikor a bankba tesszük a megtakarításunkat. Viselkedhet valaki tökéletlenül és még mindig lehet méltó a szeretetre, mint ahogy egy ember néha megehet egy cukorkát és még mindig egészséges marad, de általánosságban minden diszciplínában megkövetelt a következetesség. Attól még nem leszek profi kosaras, ha ezerből egyszer sikerül bedobnom a labdát!

Ha megbízhatóan viselkedek, nem kell *kérem*, hogy bízz bennem – és nem is volna bölcs dolog ezt kérnem tőled. Vagy önként bízol bennem, ami azt jelenti, hogy tiszteled a becsületes és következetes viselkedést, és igazságosan reagálsz azokra, akik jót cselekednek, vagy *nem* fogsz bennem önként bízni, ami azt jelenti, hogy *nem* reagálsz igazságosan a megbízható viselkedésre, és te magad sem vagy megbízható.

Ha azonban azt követelem tőled, hogy bízz bennem, akkor a hamisítás és a rablás összetett számításait végzem.

Az első dolog, amit megpróbálok tenni, az az, hogy kiderítem, tudsz-e bármit a bizalomról. A második az, hogy kiderítem az önbizalmad és az önbecsülésed szintjét. A harmadik dolog kitalálni, hogy tudsz-e bármit az integritásról.

Egy támadó mindig a leggyengébb részt próbálja megtalálni a páncélodon. Ha bizalmat követelek tőled, és beleegyezel abba, hogy ezt megadd nekem – bármiféle megelőző bizonyíték nélkül – akkor tudni fogom, hogy nem tudsz semmit a bizalomról. Hasonlóképpen, ha nem követeled azt, hogy kiérdekeljem a bizalmadat, akkor tudom, hogy kevés az önbizalmad és önbecsülésed. Ha hajlandó vagy úgy bánni velem, mintha megbízható lennék, amikor nem vagyok az, akkor tudom, hogy nagyon keveset tudsz az integritásról.

Ez mindent elmond nekem a múltadról. Ez elárulja, hogy gyermekkorodban soha nem bántak veled tisztelettel, soha nem tanították meg neked, hogy az embereket független mérce alapján íteld

meg, és akármikor, amikor megpróbáltál kiállni magadért, a családod megtámadott téged.

Más szóval, tudni fogom, hogy könnyű préda vagy.

Képtelen vagyok kötelességet teremteni benned, ha nem fogadod el azt, hogy igazságosan bántam veled a múltban. Mint mindig, sokkal könnyebb meggyőzni egy gyenge embert arról, hogy igazságosan bántál vele, mint ténylegesen tisztességesen és következetesen bánni az emberekkel. Ha meg tudlak győzni arról, hogy a múltban becsületesen bántam veled, akkor "tartozol" nekem a bizalmaddal és a tiszteleteddel a jelenben.

"SZERETET" MINT KIZSÁKMÁNYOLÁS

Képzeld el, hogy testvérek vagyunk, és egy nap felébredsz egy kómából és meglátsz, ahogy az ágyad szélén ülök. Pár perc beszélgetés után elmondom neked, hogy tartozol nekem 1000 dollárral, amit kölcsönkértél tőlem a baleseted napján. Azért mondom ezt el neked, mert egy szerető testvér vagyok és te a kórházban vagy, így nem kell visszaadnod azt az ezer dollárt – csak szeretném, hogy emlékezz, és segíts nekem legközelebb, amikor nekem kell kölcsön kérnem 1000 dollárt.

Megnézheted a farmerod zsebét, amit a baleseted napján viseltél, és szétnézhetsz a lakásodban, hátha megtalálod valahol azt az 1000 dollárt, de semmi módja nem volna annak, hogy bebizonyítsd, hogy nem adtam kölcsön azt a pénzt. Vagy

hazugnak kellene nevezned – egy vád, amire nincs konkrét bizonyítékod – vagy jelentősen nagyobb kötelességet éreznél arra, hogy kölcsönadj nekem a jövőben.

Ha hazugnak nevezel, feldühödök. Ha elfogadod a kötelességet anélkül, hogy valaha megtalálnád a pénzt, neheztelni fogsz rám. Akárhogy is, a kapcsolatunk megromlott – és mivel beszéltem veled a kölcsönadott pénzről, önként bevezettem egy bonyodalmat és gyanút a kapcsolatunkba, ami aligha szeretetteljes, igazságos vagy jóindulatú dolog.

Ez az a fajta kihasználás és megtévesztés folyton lejátszódik a kapcsolatokban – főként a családokban.

Amikor a szüleink azt mondják nekünk, hogy szeretnek bennünket, akkor gyakorlatilag követelik, hogy gondoskodjunk róluk. Gyakorlatilag azt mondják, hogy adtak nekünk kölcsön 1000 dollárt – még akkor is, ha nem emlékszünk rá – és ennél fogva bizalommal tartozunk nekik a jövőben, vagy 1000 dollárral a jelenben!

Más szóval a szüleink óriási energiát fektetnek abba, hogy meggyőzzenek arról, hogy "szeretnek" minket, azért, hogy mesterséges kötelességeket hozzanak létre bennünk. Ezzel szörnyű kockázatot vállalnak – és egy még szörnyűbb döntésre kényszerítenek.

KOCKÁZTATÁS

Amikor valaki azt mondja neked, hogy szeret, ez vagy egy őszinte állítás, ami a kölcsönös erény alapjain áll, vagy egy kihasználó és igazságtalan követelése a vagyonodnak, az idődnek, az erőforrásaidnak vagy a helyeslésednek.

Aligha létezik harmadik opció.

A szeretet vagy valós, és egy igazi élvezet, vagy hamis, és az elképzelhető legkorruptabb és leggyávább formája a lopásnak.

Ha a szeretet valós, akkor nem ró a másokra igazságtalan kötelességeket. Ha a szeretet valós, akkor ingyen nyújtják, követelések nélkül. Ha egy jó ember a szeretetét adja neked, és te nem viszonzod, akkor rájön, hogy hibázott, tanul egy kicsit és továbbáll. Ha egy nő azt mondja neked, hogy szeret

téged, és aztán neheztel bármiféle hezitálásra vagy a kölcsönösség hiányára a részedről, akkor nem szeret téged, hanem a "szeretet" szót használja egyfajta horogként, hogy csapdába csaljon, amiben a saját károdra cselekszed azt, amit szeretne.

Honnan tudhatod, hogy igazi-e vagy sem a szeretet, amit valaki kifejez feléd?

Nagyon–nagyon egyszerű.

Amikor őszinte, *érezed*.

De mi történik, ha egy szülő *követeli* a szeretetet tőlünk?

Nos vagy megadjuk magunkat a követelésének és úgy teszünk, mintha engedelmeskednénk, vagy szembesítjük őt a manipulációjával – ezzel a kapcsolat alapját fenyegetve.

Vajon *valaha* ilyen pozícióba juttatna minket az, aki igazán szeret minket?

A TÁRSADALOM ÉS A VALLÁS

Az igazságtalan kötelességek teremtésének elve pozitív vélemény nyújtásával társadalmi szinten ugyanúgy megjelenik, mint személyes szinten. A katonák azért haltak meg, hogy "megvédjenek minket," ami kötelességet teremt bennünk arra, hogy támogassuk a katonaságot. Egy bizonyos országba való születés élethosszig tartó kötelezettséget hoz létre, hogy adót fizess, miközben fegyvert fognak rád, hogy olyan szolgálatot kapj érte cserébe, amit soha nem is kértél. John F. Kennedy híres mondata: "Ne azt kérdezd, hogy mit tehet érted a hazád, hanem azt, hogy mit tehetsz te a hazádért," egy másik megfogalmazása annak, hogy "Valamelyikünk szívni fog ebben a találkozásban, és biztos, hogy nem én leszek az."

Természetesen ugyanez történik a vallás birodalmában is. Jézus meghalt a bűneidért, Isten szeret téged, meg leszel büntetve, ha nem engedelmeskedsz, a pokol a hitetlenek célállomása, stb. stb.

Az összes efféle érzelmi trükköt arra tervezték, hogy kötelezettséget teremtsenek benned, ami nem létezhetne semmi észszerű univerzumban.

Az "áldozat" az álcázott követelés szinonimája.

TUDATTALAN?

Mindezek a kiadós kritikák azon a premisszán nyugszanak, miszerint az emberek tudják, hogy mi az a szeretet, és csak meghamisítják azt a saját céljuk érdekében – ugyanúgy, ahogyan egy pénzhamisító erkölcsi kritikája is azon a premisszán nyugszik, hogy tudja, mi az a pénz, és a saját személyes anyagi gyarapodásához másolja azt.

Természetes módon nehéz elképzelni azt, hogy a körülöttünk élők folyton igyekeznek mesterséges kötelességeket teremteni bennünk a társadalmi mitológiák használatával. Amikor az aranyos, őszhajú édesanyádra gondolsz, aki mindent feláldozott érte, mit jelentene, ha elítélnéd őt azért, mert képtelen volt tökéletesen definiálni a szeretet természetét és tulajdonságait, egy kérdést, ami még a hatalmas filozófusokat is zavarba ejti?

Természetesen rettenetesen igazságtalan volna megkérni az átlagembert, hogy írja körül pontosan

a szeretet igaz természetét, ahogyan nevetséges volna – nem említve, hogy veszélyes – megállítani egy átlagembert az utcán és megkérni, hogy végezzen el rajtad egy vakbélműtétet.

Kétségtelenül igazságtalan olyan mérce alapján megítélni az embereket, aminek aligha vannak tudatában. Viszont az egyáltalán nem igazságtalan, ha az embereket azzal a mércével ítéljük meg, *amit ők maguk állítottak fel*. Nem tudom egyedül eldönteni, hogy milyen áron fogod eladni nekem a kosidat – de ha kirakod az árat az ablakba, nem észszerűtlen azt várnom, hogy ahhoz tartsd magad.

Ennélfogva amikor az emberek a "szeretet" szót használják, azzal úgymond "kirakják az árat az ablakba." A szeretetet természetesen egyfajta magasabb tisztelet érzésének tekintik, és vagy a szeretett egyén személyiségén vagy erényein alapul, vagy nem. Ha a szeretet *nem* a szeretett egyén személyiségén alapul, akkor annak a személynek az akaraterején kell, hogy alapuljon, aki szereti őt.

Ha a szeretet a „szeretetet csináló” személy akaraterején alapul, akkor bizonyára erényesnek kell tekinteni az önzetlen szeretetet. Ha nem erényes

önzetlenül szeretni, akkor semmi jótékony vagy pozitív nincs a kapcsolatban, mivel sem a szerető, sem a szeretett egyén nem rendelkezik bármiféle pozitív jellemvonással. Ennyi erővel a megszállott zaklatást is nevezhetjük "szeretetnek".

Ha "jó" az, hogy A szereti B-t, B szerethető tulajdonságai hiányának ellenére is, akkor ez a "jó-tett" vagy egy egyetemes alapelv, vagy egy pusztán személyes preferencia. Ha azt mondom, hogy a jégkrém "jó," nem úgy értem, hogy a jégkrém érelyesen, bátran és becsületesen viselkedik. Ha azt mondom, hogy egy bizonyos cselekedet "jó," akkor jónak kell lennie több mint egy ember esetén, ha felül szeretne emelkedni a személyes preferencián. Ha viszont "jó" szeretni valakit, akinek nincsenek szerethető tulajdonságai, azzal egy azonnali ellentmondás jön létre.

Ha nincs szerethető tulajdonságom, akkor nem rendelkezem "jósággal," mivel a jóság egy szerethető tulajdonság. Ha "jó" szeretni valakit a szerethető tulajdonságok hiányának ellenére is, akkor definícióból adódóan képtelen vagyok szeretni valakit, mivel nem rendelkezem jósággal. Ezúton két egy-

mással ellentétes erkölcsi szabály keletkezik, ami nem lehet egyszerre érvényes. A "jót" tesz azzal, hogy szereti B-t, aki képtelen a jóságra. B tehát csak akkor teheti lehetővé A "jóságát," ha kap anélkül, hogy adna – ennél fogva ami jó A esetén, nem jó B esetén.

Ismét, habár ezt komplikált lehet szillogisztikailag megvizsgálni, ez egy olyan érv, amit folyamatosan használnak a kodependens szülők felnőtt gyerekei. Ha azt látom, hogy az édesanyám folyamatosan mindent feláldoz az édesapámért, akkor újra és újra meg fogom kérdezni tőle, hogy ha feláldozni mindent az élettársa kedvéért jó, akkor az édesapám miért nem áldoz fel mindent öérért? Hogyan lehet, hogy az effajta áldozat csak az *édesanyám* esetén jó? Miért ússza meg az apám adósság nélkül?

Nem lehet "jónak" tartani azt a szeretetet, ami olyan ember felé irányul, akinek nincsenek szerethető tulajdonságai. A szeretet tehát egyfajta fizetség az erényért.

Be kell vallanom, hogy ezt 13 éves koromban értettem meg, amikor egy nagyon felszínes fiatalember voltam. Az iskolában elterjedt a híre annak,

hogy fel akartam kérni egy lányt, hogy táncoljon velem. A kritériumom sajnos kizárólag fizikai tulajdonságokon alapult. Amikor az osztálytársaim sarokba szorítottak és azzal gyötörtek, hogy mondjam el, ki az, akit el szeretnék hívni, végül kimondtam a lány nevét, amit megdöbbsent csönd követte. Ez a lány, bár bevallottan vonzó volt, de unintelligens és közönséges is.

”Miért kérnéd fel őt?” Kérdezte egy barátom.

”Ő, hát... a... személyiségéért,” dadogtam, amivel senkit nem győztem meg.

Miért volt az, hogy még ilyen fiatalon is szükségét éreztem annak, hogy az *erényt* színleljem a vágyam alapjának? Rossz lett volna, ha azt mondom, hogy ”jól néz ki,” és megelégszem azzal?

És az arckifejezések körülöttem nagyon érdekesek voltak. Nem azért, mert tudták, hogy hazudok – az nyilvánvaló volt. Sokkal inkább azért, mert tudták, hogy *miért* hazudok – és úgy gondolom, hogy szimpátiát éreztek irántam.

Tudták, hogy azért hazudok, mert egyszerűbb kitalálni egy ”jó” okot arra, hogy a rossz dolgot kívánom, mint a helyes dolgot kívánni.

És ezt a leckét rendszeresen megtanították velünk a tanáraink – de ebbe később fogok belemenni.

Amikor körülbelül 11 éves voltam, elloptam valamennyi pénzt a bátyámtól, hogy vegyek egy könyvet. Gyanította, hogy én loptam meg, és sok időt és energiát fektetett abba, hogy átvizsgáljon, hogy honnan szereztem a pénzt, amiből vettem a könyvet. Soha nem tudta bebizonyítani, hogy én loptam el azt a pénzt, én pedig igen ügyesen köntörfalaztam és kerültem ki a kérdéseit.

Három dolog van, amire nagyon erősen emlékszem abból a hosszú délutánból.

1. Nem zavart, hogy loptam, csak attól tartottam, hogy lebukom.

2. Ha valaki azt kérdezte volna tőlem, hogy rossz-e a lopás, azt mondtam volna, hogy igen – és úgy is gondoltam volna.

3. Nem zavart a nyilvánvaló ellentmondás.

Más szóval tudtam, hogy a lopás rossz, de az a tudás csak egy egyszerű absztrakció volt, mint tudni, hogy hány holdja van a Jupiternek, vagy a Led Zeppelin dobosának a nevét. Hittem, hogy a lopás rossz – de amit az valójában jelentett, az az, hogy

tudtam, hogy megbüntetnének, ha nem mondtam volna, hogy lopni rossz. Tehát kimondtam hangosan, mint valami mágikus varázslat, ami megvéd a büntetéstől, mint valami pogány.

Hasonló volt ahhoz, mint ahogy végigmondtam a szorzótáblát, még mielőtt bármi fogalmam lett volna az aritmetikáról. A mondat nem az volt, hogy "igen, tudom, hogy lopni bűn, de szerettem volna egy könyvet." Sokkal kevesebb köze volt ahhoz: "lopni bűn, és szerettem volna egy könyvet." Csak két tény, egy alapelv és egy vágy, amik meg sem közelítik egymást...

Tehát tudtam-e, hogy lopni rossz? Természetesen, úgy gondolom, tudtam, de számomra a "rossz" csak azt jelentette, hogy "helytelenített." Ekkora már több különböző országban és társadalmi osztályban éltem, és tudtam, hogy a "rossz" nem objektív, mert a "helytelenített" óriási mértékben változik az egyik helyről a másikra. És nyilvánvalóan én magam "helyesltem" elvenni a bátyám pénzét, mert megtettem. Tehát volt az én apró "helyeslésem" és sok másik ember "helytelenítése," és úgy gondoltam: *nos, ha másoknak jogában áll helytelení-*

teni dolgokat, amiket én preferálok, akkor bizonyára nekem is jogomban áll helyeselni más dolgokat, amiket ők nem preferálnak.

Logikus, mondhatnád. Erkölcstelen, de logikus. És egyet kellene, hogy értsek.

De a fontos az, hogy ismertem a szabályokat, aztán megszegtem őket azzal, hogy azokat magamra alkalmaztam, és ezzel új szabályokat hoztam létre. Ez úgy hiszem sokkal gyakoribb, mint azt általában beismerjük.

És ezzel elértünk az alapvető kérdéshez: *mennyire vagyunk felelősek a saját kétszínűségünkért?*

A NYITOTT KETREC...

Szeretném, ha elképzelnél egy embert, aki egy nagy rét közepén áll. Eltöltesz egy kis időt azzal, hogy figyeled őt, és nem tartana sokáig, mire észre vennéd, hogy előre-hátra sétál egy három négyzetméteres területen. Ennyi. Három négyzetméter.

Miután megfigyeled néhány órán át, odamész hozzá. Amikor eléred, hogy kezet fogj, vele a kezét megégeti egy láthatatlan erőter erős elektromos sokkja.

Megzavarodva – és fájó kézzel – felkiáltasz. Az ember fölnéz.

”Mi a helyzet?” – kérdezi.

”Épp most futottam bele ebbe a láthatatlan falba, ami brutálisan megrázott!” – kiáltasz

Összehúzza a szemöldökét. "Én semmit sem lát-
tam."

Pislogsz. "Komolyan? Nem hallottad, nem láttad
vagy érezted ezt a láthatatlan erőteret?"

Lassan megrázza a fejét. "Milyen láthatatlan erő-
tér?"

"Az, ami körbevesz téged – az, ami bezárva tart
ezen a három négyzetméteres négyzetben!"

"Milyen három négyzetméteres terület? Nincs
itt semmilyen kis három négyzetméteres terület,
oda megyek, ahova akarok!"

"Nem, nem tudsz."

"Ki a francnak képzeled magad, hogy meg-
mondod nekem, hogy hova mehetek és hova nem?
Azt én döntöm el!"

"Nem akarom neked megmondani, hogy hova
menj és hova ne – én csak azt mondom, amit épp
csinálsz!"

"Mi az istennyiláról beszélsz?"

"Nos, megfigyeltelek az elmúlt néhány órában,
és te csak itt álldogálsz, ennek a hatalmas rétnek a
kellős közepén, és mindössze annyit csinálsz, hogy

előre hátra mászkálsz három négyzetméteren belül.”

”Oda megyek, ahova csak akarok!” – ismétli dühösen

”Ezt mondd, de csak annyit csinálsz, hogy körbe mászkálsz ezen a kis három négyzetméteres szakaszon. Ha oda mehetsz, ahova akarsz, miért nem próbálsz még egy lépést tenni?”

”Ötletem nincs, miről beszélsz” morogja ”Most pedig takarodj a fenébe a tulajdonomról!”

”Várj – meg tudom mutatni!” Lenyúlsz és felveszel néhány fűszálat. Az ember felé dobod. A fűszálak pár centivel az arca előtt lánggra lobbannak és elpárolognak. Ezt többször is megismétled, hogy nyilvánvalóan bebizonyítsd, hogy tényleg van ott egy láthatatlan erőtér, ami körbeveszi őt, körülbelül három méter távolságra egymástól.

”Láttad?” kérdezed türelmetlenül. ”Látod, hogy egy láthatatlan ketrecben vagy?”

”Tűnj a pokolba a birtokomról, te örült!” üvölti, miközben remeg a dühtől.

”De tudnod kell, hogy egy láthatatlan börtönben vagy,” kiáltod. ”Tudnod kell, mert soha nem

fogsz megpróbálni kijutni belőle. Biztos próbáltál már kiszabadulni ebből a ketrecből, és megégetett az elektromos sokk, ami miatt soha nem lépsz többet előre, mielőtt megfordulsz. Hát nem látod?”

Elővesz egy fegyvert, üvölti, hogy joga van lelőni a betolakodókat, te pedig – igen észszerűen – elmenekülsz.

Ez a hatalmas ellentmondása annak, amikor az embereknek azt próbáljuk megtanítani, amit már tudnak. Mindenki azt állítja, hogy teljes szabadsággal rendelkezik, miközben előre–hátra mászkál egy kis négyszögben. Mindenkit körbevesz a kultúra és mitológia láthatatlan börtöne, és mindenki teljesen letagadja. A bizonyíték ezen ketrecek létezésére nyilvánvaló, mivel az emberek mindig megfordulnak, mielőtt beleütköznének. Utána viszont tagadják, hogy létezik ez a ketrec.

Mindenki úgy tesz, mintha egyszerre tökéletesen szabadok és teljes rabszolgák volnának. Senki sem ismeri be, hogy egy börtönben van, de mindenki fel–alá mászkál egy 3x3–as cellában.

Ugyanígy, mindenki azt mondja neked, hogy ők szabadok, de igazából mindenki a megengedhető

beszélgetések apró kis celláinak csapdájába szorult. Mindenki azt mondja, hogy szeret téged, de fáradhatatlanul elkerülik a beszélgetést arról, hogy mi az a szeretet, vagy mit szeretnek benned.

Mindenki azt mondja neked, hogy legyél jó, de ötletük sincs arról, hogy mit jelent jónak lenni – és megtaposnak már akkor is, ha fel mered tenni a kérdést.

Mindenki az igazságról beszél, de a végső igazság az, hogy *senki nem beszélhet az igazságról* – mi is az, hogyan definiálható, hogyan igazolható, és mi az értéke.

FELELŐSSÉG

Ha az ember a réten csecsemőkorában került a börtönébe, elég hamar felfedezte volna a zárka határait – még hozzá fájdalmasan – amikor nagyon fiatal volt. Teljesen elképzelhető, hogy végül csak kerülné a láthatatlan börtönrácsait, hogy fenntartsa a szabadságának illúzióját és elnyomja bebörtönzésének fájdalmát. Ha nem tudsz kiszabadulni a börtönből, akár el is képzelheted, hogy szabad vagy.

Ez az ember nem felelős azért, hogy bekerült a ketrecbe, amikor csecsemő volt, és nem felelős az ebből fakadó elfojtásáért, és nem felelős azért, mert nem próbálgatja a börtön rácsait, hanem helyette visszafordul, még mielőtt hozzáérne.

Viszont van két dolog, amiért *bizony* felelős.

Az első az, hogy felelős azért, hogy tagadja a nyilvánvaló és érzékelhető bizonyítékot, ami elmentmond a hitének. Két fő bizonyíték létezik: a fűszál, ami lángra robbant, és a tény, hogy bár azt mondja, hogy szabad, soha nem tesz pár lépésnél többet akármerre, mielőtt megfordul.

A második dolog, amiért felelős, az a beszélgetés lezárása, amikor kellemetlenné vált a számára.

A bölcsesség lényege megtanulni a "beszélgetésben maradás" értékét még akkor is, ha kellemetlenül érzed magad benne.

Főleg, ha kellemetlenül érzed magad benne.

HAMISSÁG ÉS ELLENTMONDÁS

A legfontosabb dolog az életben nem hazudni másoknak – az őszinteség a legalapvetőbb erény. Nos, mint mindig, amikor egy filozófus felhossa az őszinteség erényét, kérdések zápora zárja el a haladásának útját – kérdések, amik arra lettek megtervezve, hogy megeljük az etikus viselkedés határán levő szürke zónákat, mint például: "helyes-e, ha hazudok valakinek akkor, amikor az a valaki pisztolyt tart a fejemhez és követeli, hogy mondjam el neki a feleséged hollétét, hogy megölhesse?"

Ez mind nagyon érdekes, de teljesen irreleváns a jelenlegi világhoz viszonyítva.

A jelenlegi világban annyira távol állunk attól, hogy elmondjuk egymásnak az igazságot, hogy a

gyakorlati őszinteség e homályos részeire koncentrálni olyan, mint megkérdezni egy embert, aki bebotorkál a sürgősségre, a kezében szorongatva saját leszakadt karját, hogy kér-e egy manikúrt. Vagy, hogy egy másik egészségügyi hasonlaltal éljünk, én a filozófusokra úgy tekintek, mint a létfontosságú orvosokra egy szörnyű járvány közepén. Körülötünk mindenfelé az emberek vonaglanak és pusztulnak, és minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy megmentünk annyi embert, amennyit csak tudunk – a teljes tudatában annak, hogy csak nagyon kevesen fogják túlélni. A legtöbb modern filozófus viszont csak ül e szenvedések közepette, és azon vitatkozik, hogy mi az első teendő, ha egy páciens egyszerre kap szívrohamot, szenved cukorbetegségtől, szálka van a körmében és belecsap egy villám, miközben megvizsgálják.

Erre a válaszom az, hogy amikor elérünk egy világot, ami annyira egészséges, hogy az „egyszer egy évszázadban” problémák a legfontosabb dolgok, amikkel elbánhatunk, egyáltalán nem is lesz igazán szükségünk a filozófiára!

Tehát tűrjük fel az ingujjunkat és próbáljunk megbirkózni a járvánnyal, ami most emészt fel bennünket, és hagyjuk a valószínűtlen problémákat jövőbeli, boldogabb időre.

Az oka annak, hogy az ember a láthatatlan ketrecben okolható a tetteiért, az, hogy hazudott.

Amikor elkezdte rámutatni az igazságra, kényelmetlenül érezte magát. Először is őszintén zavarodottnak tűnt – hogy az színjáték volt-e vagy sem, nem tudhatjuk. Aztán ahogy elkezdtek egyre tornyosulni a logikai és empirikus bizonyítékok, ellenségessé vált.

Hazudott? Természetesen.

Hazudott, mert nem mondta el neked, hogy kellemetlenül érzi magát, hanem helyette elkezdett birtokháborításról habogni, káromkodni, majd előhúzott egy fegyvert.

Ez őszinteség lett volna? Aligha. Tisztában volt azzal, hogy az érzései egyre kellemetlenebbek? Természetesen. Őszintén kifejezte a kényelmetlenség-érzetét? Nem. Elkerülte a saját kényelmetlenségét azzal, hogy téged támadott.

Példának okáért, amikor leültem a bátyámmal, hogy arról beszéljünk, hogy többet nem látogatom meg az édesanyámat, ő a következő érvvel hozakodott elő:

„Stef, látogatnod kéne anyát, mert ha nem teszed, akkor ő irányítja a döntéseidet. Ha megengeded annak a ténynek, hogy nem kedveled őt, hogy irányítsa a tetteidet, ő nyert, és elvesztettél egy alapvető szabadságot.”

„Szóval – válaszoltam – ha jól értelek, azt mondd, hogy találkoznom kellene olyan emberekkel, akiket kedvelek, mert kedvelem őket, és találkoznom kéne olyanokkal is, akiket *nem* kedvelek, mert máskülönben hatalmat gyakorolnak fölöttem. Más szóval nincs senki, akivel valaha el kellene utasítanom a találkozást.”

Szokásszerűen forgatta a szemét és megvonta a vállát.

”De engedd meg, hogy elmondjam azt, hogy mi zavar engem ebben a családban – folytattam. – Erősen úgy érzem, hogy nekem soha nem megengedett, hogy legyen bármi valódi preferenciám. Úgy értem megengedett, hogy valamit előnyben része-

sítsek, ha szeretnék, de senki nem tiszteli azokat és változtatja meg a tetteit annak megfelelően. Te jobban szeretnéd, ha találkozna anyával, tehát szeretnéd, hogy megváltoztassam a tetteimet a te preferenciád mentén. Viszont ezzel egy időben te azt mondod nekem, hogy az én preferenciám értelmetlenek azzal kapcsolatban, hogy kivel találkozok. De hogy lehet, hogy a te preferenciád megköveteli, hogy megváltoztassam az én tetteimet, de az én preferenciám nem követel semmi változtatást a saját tetteimben?”

Sajnos és elkerülhetetlenül a beszélgetés véget ért ezen a ponton.

Már akkor is tisztán láttam, hogy a bátyám ropant kellemetlenül érzi magát a kérdéseimtől. A megszokott jeleket közvetítette felém – összehúzott ajkak, szemforgatás, vállvonogatások és végtelen szemöldökráncolás. Nagyon erős ellenállást éreztem, ahogy előretörtem és megkérdeztem, hogy kényelmetlenül érzi-e magát, ő pedig azt mondta, hogy nem.

Ez természetesen egy kulcsfontosságú pillanat volt a beszélgetésünkben. Ha őszinte lett volna és

azt mondta volna, hogy kellemetlenül érzi magát, beszélhettünk volna az érzéséről és arról, hogy ez az érzés befolyásolhatja-e az álláspontját.

Azzal, hogy azt mondta, hogy valamit rosszul csinállok, amikor az igazi helyzet az volt, hogy a döntéseim kellemetlenséget okoztak neki, a bátyám hazudott nekem. Ő lényegében azzal próbálta kezelni a saját kellemetlenség-érzetét, hogy erkölcsi parancsokat ró rám. Próbált az önzésemre hatni azzal, hogy egy ködös "magasabb mércére" hivatkozott, és amikor ez nem sikerült, helytelenítette az "ellenállásomat." A döntésem, hogy többé ne találkozzak az édesanyámmal, óriási szorongást keltett benne, mert megnyitotta a választás lehetőségét ott, ahol eddig csak egy abszolút uralkodott.

Ez egy alapvető aspektusa volt a beszélgetésünknek. Úgy gondolom, hogy hosszú életem volna, ha megélem a századik évemet. Ha viszont a technológia megengedi számunkra, hogy kétszáz évet éljünk, száz év nem fog többet hosszú életnek tűnni. Amikor lehetetlen elérni a kétszáz életévet, nem szorongunk amiatt, hogy elérjük-e azt. Ha nincs lehetőség arra, hogy ne találkozz a saját édes-

anyáddal, akkor sokkal kevésbé leszünk feszültek, ha továbbra is találkozunk vele, még akkor is, ha mélyen legbelül nem akarunk.

Viszont abban a pillanatban, amikor valaki azt mondja: "Nem fogok többet találkozni anyámmal," ez hatalmas szorongást ébreszt bennünk, mivel attól a pillanattól fogva már létezik egy lehetőség arra, amit *mélyen legbelül mi nagyon is szeretnénk*, de eddig lehetetlennek hittünk.

Amikor meghoztam a döntésemet, a bátyámnak két választása volt, hogy miként kezelje a szorongását. Megvizsgálhatja a szorongást és megpróbálhatja megkeresni a forrását – vagy megpróbálhatja azal csökkenteni a szorongását, hogy engem manipulál arra, hogy ismét találkozzak az anyánkkal.

Amikor belép az életünkbe a választás lehetősége oda, ahol eddig csak abszolútok uralkodtak, szorongást érzünk, mert mélyen legbelül tudjuk, hogy a választás lehetősége mindig létezett, de azt mondták nekünk, hogy *rossz* arra a választásra gondolni. Ez érzelmileg visszavezet minket a gyermekkori traumáinkhoz, amiken keresztül ránk erőltették a "kultúrát" – és ennél fogva egy mély és keserű kri-

tikához a szüleink és a tanáraink felé – ami egyenesen a mitológiai büntetés láthatatlan elektromos kerítéséhez visz bennünket.

Mi pedig nagyon-nagyon nem akarunk beleütközni abba a kerítésbe.

Ha azt látod, hogy valaki kiszabadul a börtönből, megpróbálhatsz te is kiszabadulni, vagy segítheted az őt, hogy visszahozzák őt a börtönbe. A döntésedet meghatározó fordulópontra az, hogy mit is kezdesz a szorongásoddal. Ha úgy döntesz, hogy úgy tekintesz a szorongásra, mint egy *belső* állapot, ami a saját, legmélyebb hitedhez, személyes történelmedhez, a hamis erényeid iránti hamis hűségedhez kapcsolódik, akkor azzal át fogsz száguldani egy fejlődési fázison, ami az elkerülhetetlen következménye annak, hogy eldöntöd, hogy nem fogsz többet *másokat használni* arra, hogy kezeld a saját érzelmeidet.

A szomorú valóság az, hogy a legtöbben nem érzik börtönnek a börtönüket egészen addig, amíg valaki nem próbálja kiszabadítani őket onnan. A következtetés, amire ilyenkor ugranak, az az, hogy a személy, aki kiszabadult a börtönéből az, aki *való-*

jában börtönné változtatta azt – azzal, hogy kiszabadult belőle! Ez természetesen örültség, de túlságosan gyakori vélekedés.

Amikor leültem az anyámmal, körülbelül nyolc évvel ezelőtt, egy nagyon hasonló beszélgetés zajlott le, ahogy arra számítani lehetett. És ahogy az előrelátható volt, ő sokkal hatásosabb volt, mint a bátyám, mivel ő volt az, aki tanította a bátyámat.

A döntő beszélgetés valahogy így zajlott:

Azt mondtam: "Anya, úgy érzem, hogy te nem hallgatsz meg engem."

Az anyám így válaszolt: "Ne legyél bolond – *persze* hogy meghallgatlak!"

Szükséged van segítségre, hogy meglásd a nyilvánvaló ellentmondást ebben a beszélgetésben?

Kétlem.

KIHASZNÁLÁS

Ha beteg vagyok, és arra van szükségem, hogy nekem add a vesédet, négy választásom van:

1. Megmondhatom neked, hogy szeretném, hogy nekem add a vesédet, semmi elvárással az iránt, hogy nekem fogod adni.

2. Dönthetek úgy, hogy nem kérlek, hogy add nekem a vesédet.

3. Megmondhatom neked, hogy igazán szükségem van a vesédre, és nekem kellene adnod, mert arra kérlek.

4. Megmondhatom neked, hogy erkölcstelen, ha elutasítod, hogy nekem add a vesédet, tehát erkölcsileg köteles vagy nekem adni azt ugyanúgy, ahogy erkölcsileg köteles vagy visszafizetni egy tartozást.

Az első esetben egyszerűen kifejezem az igaz és őszinte vágyamat a veséd iránt. Nem manipulálalak, nem vagyok erőszakos. Elmondom, hogy mit szeretnék. A kérésem nem egy követelés – és a kérésem alapvetően nem a vesédre irányul, hanem arra, hogy megértsd, hogy szeretném a vesédet.

Ez egy kulcsfontosságú különbség, amit nagyon könnyű figyelmen kívül hagyni. Azt mondani, hogy "szeretném a vesédet," nem ugyanaz, mint azt mondani, hogy "add ide a vesédet." Azt mondani, hogy "szeretnék asztronauta lenni" nem azt jelenti, hogy "csinálj belőlem asztronautát"

Vagy szabadon kifejezhetem a gondolataimat és az érzéseimet neked, vagy nem. Ha szabadon megtehetem, akkor természetesen szabadon kifejezhetem azt is, hogy melyik tettetted preferálnám, ha ez az, amit gondolok.

Ha te parancsnak veszed a preferenciáimat, aminek muszáj *engedelmeskedned*, akkor természetesen jobban preferálnád, ha soha nem nyilvánítanám ki a vágyaimat. Ha utálsz a fagyit, de bármikor, amikor azt mondom, hogy "szeretem a fagyit," meg kellene enned egy gombóccal, akkor nyilván

jobban szeretnéd, ha soha többet nem mondanám, hogy "szeretem a fagyit." Mivel a vágyaim leláncolnak téged, így neked kell leláncolnod a vágyaimat.

A legjobb és legrettenetesebb módja annak, hogy leláncoljunk egy másik emberi lényt, az az, ha parancsoknak vesszük a vágyait. Ha te parancsnak veszed a vágyaimat bármikor, amikor hangot adsz nekik, az elkerülhetetlenül ahhoz vezet, hogy irányítsd, minimalizáld, figyelmen kívül hagyd vagy megtámadd a vágyaimat.

Más szóval, ha a vágyaim parancsok, akkor azok ellened irányuló támadások.

És az egyetlen ellenszer erre a *kíváncsiság*.

A KÍVÁNCISISÁG

A zsarnokság ellentéte a kíváncsiság. A tudatlanság ellentéte a kíváncsiság. A manipuláció ellentéte kíváncsiság.

Az éretlenség ellentéte a kíváncsiság, mert kíváncsinak lenni egyenlő a bölcsességgel.

Az alábbiak közül melyik a leglogikusabb és a legérettebb válasz arra, hogy "szeretném, ha nekem adnád a vesédet"?

- a) „Persze, tessék – még be is hűtöttem neked.”
- b) [ü r e s t e k i n t e t]
- c) „Ne kérj ilyeneket, kellemetlenül érzem magam miatta.”
- d) „Milyen szép időnk van...”
- e) „Megmondtam, hogy ne játssz rögbi, te soha nem hallgatsz rám. Nem hiszem el, hogy van pofád

ilyet kérni, lehetnél ennél is önzőbb és manipulatívabb?”

f) „Mesélj még.”

Ha valóban megértjük a fenti kérdés természetét, ami nevezetesen az, hogy: „van egy érzésem, amit úgy hívok: 'szeretném, ha nekem adnád a vesédet',” akkor együtt körbejárhatjuk ezt az érzést. Ha egy buszmegállóban állok és valaki mellettem azt mondja: ”esőt érzek,” igen logikus lenne – ha kíváncsi volnék – azt kérdezni: „Az milyen érzés?” Illogikus volna arról vitatkozni, hogy valóban közeleg-e az eső, vagy sem, mert nem azt mondta, hogy ”esni fog.” Amit mondott, az az, hogy ”esőt érzek,” ami egészen más. Ez egy belső élmény mondatba foglalása, nem egy külső jóslat, parancs vagy elvárás.

Ha azt mondom neked, hogy „tegnap éjjel egy elefántról álmodtam,” lehetséges volna-e logikailag, hogy ne érts egyet velem? Talán nem lennél különösebben kíváncsi az álmomra, de igen kevés értelme lenne vitatkozni az állításommal. Vagy az igazat mondom, vagy nem. Ha az igazat mondom nincs miről vitatkozni – ha nem mondom az igazat,

még mindig nincs miről vitatkozni, mivel soha nem lesz a legkisebb bizonyítékod sem arról, hogy hazudtam.

Tehát amikor azt mondom, hogy "szeretném, ha nekem adnád a vesédet," az első szó az, ami fontos, nem az utána következők, de mindenki az utóbbi szavakra fókuszál és agresszív követelésnek veszi őket, ebből kifolyólag a földi létük hátralevő idejét azzal kell tölteniük, hogy küzdjenek és irányítsák az első szót.

A mondatok, amik *preferenciát* fejeznek ki, csupán mondatok, amik egy belső tapasztalatot fejeznek ki, és ha törődünk a személlyel, aki kifejezi őket, akkor *kíváncsiak* vagyunk a belső élményére.

Tehát hogy áttérjünk valami általánosabbra, mint a vesék, ha csinálsz valamit, ami zavar engem, négy alapvető választási lehetőségem van.

1. Megmondhatom neked, hogy zavar az, amit csinálsz, semmi elvárással afelé, hogy megváltoztasd a viselkedésed.

2. Elhagyhatom a szituációt.

3. Megmondhatom neked, hogy amit csinálsz, az zavar, tehát abba kellene hagynod, mert zavar.

4. Megmondhatom neked, hogy amit csinálsz, az erkölcstelen, és abba kellene hagynod, mert amit teszel, az helytelen.

Természetesen, ha az emberek általánosságban érettek és bölcsék lennének, leginkább azt csinálnák, ami az első számú ajtó mögött rejlik – néha a második számú ajtón távoznának, ha idegesek lennének, de soha nem nyitnák ki a harmadik és negyedik ajtót.

Viszont a világ se nem bölcs, se nem érett, így hát a gyermekek gyorsan megtanulják azt, hogy amikor a szülők idegesek vagy szoronganak, a gyermek viselkedése az, aminek meg kell változnia. Ha az édesanyám feszült annak okán, hogy randira megyek, a "megoldás" az, hogy ne menjek. Ha az édesapám szégyelli magát azért, mert nem voltam a templomban, akkor templomba kell mennem. Ha az anyám szégyelli magát, ha nem puszilom meg a kellemetlen szagú nagyanyámat, jön a rosszalló tekintet. Ha az anyám megszégyenítve érzi magát, ha elveszek egy játékot egy másik gyerektől, a megoldás az, hogy "szépen játszok." (Természetesen tényleg nem kellene elvennem mások játékait; a

probléma az, hogy az édesanyám nem kíváncsi arra, hogy miért teszem azt, hanem a tüneteket próbálja eltüntetni ahelyett, hogy megpróbálná megérteni az okot.)

TÁMADÁS

Amikor körülbelül 14 éves voltam, nyári tanfolyamon vettem részt, hogy kikerüljek az állami iskola mentális koncentrációs táborából olyan gyorsan, ahogy csak lehet. Volt egy törékeny és agreszív férfi tanárom, aki elvárta, hogy megjelenjünk pontban 8:30-kor, de aztán az óra első 30–40 percében ülnünk kellett és olvasnunk a tankönyvünket, illetve nagyon unalmas dokumentumfilmeket mutogatott nekünk, monoton hangon beszélt, és teljes megszállottja volt JFK meggyilkolásának összeesküvés–elméleteinek.

Néhanapján nagyon fáradt voltam és leraktam a fejemet a padra néhány percre. Soha nem aludtam el, de valószínűleg tényleg úgy tűntem.

Pár hét múlva, kiselőadást kellett tartanom a rabszolgatartásról. Épp mielőtt elkezdtem volna, ez a tanár felemelte a kezét és megparancsolta az osztálynak, hogy rakják le a fejüket az asztalra.

A többi gyerek összezavarodott, ahogy azt képzelheted – mint ahogy én is. Pár percnyi tömény agresszió és parancsolgatás után mindenki lehajtotta a fejét a padra. Az arcom nagyon sápadt volt, és hogy mást ne mondjak, eléggé meg voltam rémülve.

Amikor mindenki lehajtotta a fejét, a tanár felém fordult és szó szerint üvöltött: "Látod, milyen érzés? *Látod*, milyen érzés, amikor próbálsz tanítani, és lehajtják a fejüket a padra? LÁTOD MI-LYEN ÉRZÉS? FARAGATLANSÁG! NE CSINÁLD!" Az erei szó szerint kidagadtak a nyakán.

Aztán természetesen követelte, hogy tartsam meg az előadásomat.

Mi történt itt?

Az az elképesztő dolog az emberekből, akik gyerekeket bántalmaznak, hogy tényleg semmi ötletük nincs arról, hogy a gyerekek hogyan is látják őket. Tudtam, hogy az ő kezében volt minden hatalom,

de ez igazából egy nagyon szomorú látvány volt, és egy értelmetlen, öngyűlölő és szánalmas élet nagyon erős benyomását keltette bennem. Talán úgy képzelik, hogy a gyermekek bántalmazásával erősek tűnnek, de az a fokú megvetés, amit éreztem – és érzek – azok irányába, akik a tehetetleneket bántalmazzák, szavakkal szinte leírhatatlan, és nem gondolom, hogy egyedül vagyok ezzel. Amikor arra a radioaktív megvetésre gondolunk, amit a serdülő fiatalok a szüleik vagy más hatalmi figurák ellen éreznek, úgy gondolom, biztosan mondhatjuk, hogy a gyermekek bántalmazása nem teremt jobban tiszteletet, mint amennyire a feleséged verése szeretetet teremt.

Hívjuk ezt a tanárt Bobnak, mert ennyi idő elteltével ötletem sincs, mi lehetett az igazi neve. Világos, hogy Bob nem érezte magát nagyon jó tanárnak, mivel egy jó tanár *kíváncsisággal* tekintene egy kimerült gyermekre. Lehetek fáradt azért, mert nem tudok aludni, vagy problémáim vannak otthon, vagy felborult a hormonháztartásom, vagy valami más okból kifolyólag, aminek semmi köze

nincs a tanítási képességeihez – vagy azért, mert egy unalmas tanár.

Ha Bob nem mutat *kíváncsiságot* afelé, hogy miért vagyok fáradt, akkor soha nem fogja tudni az okát. Ha beteg vagyok vagy stresszelek (és a gyermekkorom ezen szakaszában egyszerre három állásban dolgoztam), talán segíthetne nekem valamilyen módon – vagy legalább tudta volna, hogy nem azért vagyok fáradt, mert unalmas tanár.

Ha rájön, hogy azért vagyok fáradt, mert egy unalmas tanár, akkor az nyilván fájdalmas lehet, de abszolút semmi kétségem nincs afelől, hogy Bob inkább szeretne izgalmas, mint unalmas tanár lenni. Ha befektette volna az időt, hogy rájöjjön – a segítségemmel – hogy miért voltam fáradt, akkor talán megtanulhatta volna, hogyan legyen izgalmasabb tanár, ami megfelelt volna a saját értékeinek, és ezáltal boldogabb lett volna.

Az igazság természetesen az, ahogy azt fentebb láttuk, hogy mélyen legbelül Bob teljesen meg volt győződve arról, hogy egy szörnyű tanár. Amikor lehajtottam a fejemet a padra, az megerősítette a legrosszabb félelmeit, amit erőszakosan elutasított.

Amikor megértjük a mitológia erejét, akkor nyilvánvalóvá válik, hogy Bob milyen keveset értett meg abból, hogy mit csináltam és mit kommunikáltam.

Amikor lehajtottam a fejemet a padra, nem azt mondtam, hogy "Bob, szörnyű tanár vagy." Nem azt mondtam, hogy "lehajtom a fejemet az asztalra, hogy szembeszálljak a hatalmaddal," és nem azt mondtam, hogy "lehajtom a fejemet az asztalra, mert egy neveletlen és önző egyén vagyok, akit nem érdekelnek mások érzései."

Amikor lehajtottam a fejemet az asztalra, csupán annyit mondtam, hogy "*fáradt vagyok.*"

Minden más csak mitológia – paranoid és elvetemült tündérmese.

Minden más Bob kitalációja volt, és minden mást azért talált ki, hogy mindenáron elkerülje azt, hogy kíváncsi legyen.

Miért? Miért volt annyira megrémülve a kíváncsiságtól?

Egyszerű.

Az ok, amiért nem vagyunk kíváncsiak, az az, hogy máris tudjuk a válaszokat, és azok a válaszok a legkevésbé sem tetszenek nekünk.

BÖLCSESSÉG ÉS FÁJDALOM

A fájdalom a testünk módja arra, hogy közölje velünk, mivel kell foglalkoznunk; a fájdalommal segít nekünk rangsorolni a tetteinket az egészségünkhöz viszonyítva. A testünk nem küld jelentést a szerveinkről, amik jól működnek, de abban a pillanatban, amikor fogtályogot kapunk, *határozottan* jelzi nekünk.

Más szóval a fájdalom elmondja nekünk, hogy mit kell tennünk. Ha fáj a fogunk, el kell mennünk a fogorvoshoz. A fájdalom tájékoztat minket a problémákról, amiket meg kell oldanunk.

Ha arra gondolunk, milyen volt az élet az érzéstelenítők előtt, könnyű megérteni, hogy általában el kellett fogadnunk a fájdalom megnövekedését

ahhoz, hogy egészségesek lehessünk. Egy elfertőződött fogat ki kellett húzni. Mostanában néha át kell esnünk a kemoterápia fájdalmain, hogy kezelhessük a rákot.

Ez a fájdalommal járó kihívás – nem szeretjük, de sokszor el kell fogadnunk az ideiglenesen fokozott fájdalmat annak érdekében, hogy egészségesek legyünk.

Ha eltöröm a lábamat, rettenetesen fáj – ezért nem mozgatom. Miután meggyógyult, ahhoz, hogy visszanyerjem a teljes erőmet és mobilitásomat, el kell viselnem a gyógytorna fájdalmát.

A sebesülések meg is erősíthetnek minket. Ha túléllek egy szívrohamot, választhatom, hogy lefogyok, egészségesen étkezek, edzek, satöbbi – és egészségesebbé válhatok annál, mintha *soha nem is lett volna* szívrohamom. Hasonlóképpen, ha eltöröm a lábamat, a végén erősebbé válhat az edzésnek köszönhetően, amivel visszanyerem az erőmet és mobilitásomat. Egy fog elvesztése ahhoz vezethet minket, hogy jobban figyeljünk a fogaink egészségére.

Számos kulcsfontosságú különbség van a fizikai és pszichológiai fájdalom között, amit meg kell értened, ha hosszútávon boldogabb és egészségesebb szeretnél lenni.

Az első és legfontosabb különbség az, hogy a *pszichológiai fájdalom átadható az egyik személyről a másikra*. Ha fáj a fogam, nem adhatom át a fogfájásomat neked – de ennek épp az ellenkezője igaz a pszichológiai fájdalomra, legalábbis rövidtávon.

Ha szorongást érzek amiatt, amit csinálsz, rövid időre csökkenthetem a szorongásomat, ha arra kényszerítelek, hogy megváltoztasd a viselkedésedet – ahogyan ideiglenesen a fogfájásomat is csökkenthetem, ha fájdalomcsillapítót szedek. A különbség az, hogy amikor fájdalomcsillapítót szedek, *te* nem érzed a fogfájásom.

A pszichológiai fájdalom átruházása majdnem mindig egy hierarchikus kapcsolatban jelenik meg, mint a gyermek–szülő, főnök–alkalmazott, domináns/behódoló házasság stb. A gyámoltalanság és a függőség – ami valódi a gyermekek esetén, képzelt a felnőttek esetén – elengedhetetlen előfeltétele az

efféle elősködő érzelmi kihasználás elszenvedésének.

Ez a fő oka annak, hogy *miért* léteznek a hegemónikus vagy hierarchikus hatalmi kapcsolatok. Nem azért dobjuk a szemetünket a szeméttelre, mert a telep éppen ott van – csak azért létezik a szeméttel, mert szükségünk van egy helyre, ahova dobhatjuk a szemetünket. Ugyanígy, nem azért használunk ki másokat, mert tehetetlenek, hanem tehetetlenné tesszük őket, *hogy aztán kihasználhasuk őket.*

Bob nem azért bántalmazta a gyerekeket, mert tanárként hatalmában állt, hanem tanárként hatalomra vágyott, hogy bántalmazhassa a gyerekeket.

Nem a hatalom ront meg; a megrontás vágya teremti hatalmat.

Amikor a pszichológiai fájdalomtól szenvedünk, teljesen kontraintuitív, hogy *még több* fájdalmat akarjunk érezni – ahogy az is teljesen kontraintuitív, hogy ki akarunk húzni egy fogat, ami már fáj, vagy elkezdjük a kemoterápiát akkor is, amikor nem érezzük magunkat betegnek.

Viszont pontosan ez az, ami szükséges, ha egészségesek szeretnénk lenni.

Ha azt választom, hogy nem járok gyógytornára, miután meggyógyult a törött lábam, én vagyok az egyetlen, akinek az ebből következő fájdalommal és mobilitáshiánnyal kell együttélnie. Ha azt választom, hogy úgy kezelem a szorongásomat, hogy megtámadom a gyámoltalanokat, ideiglenesen megszabadulok a kényelmetlenség-érzetemtől, de úgy, hogy másokra kényszerítem ezt az érzést.

És így reprodukálja önmagát az egész rendszer.

Lényegében azzal, hogy megpróbált ilyen szörnyűségesen megszégyeníteni, Bob meg akart fertőzni a bántalmazás vírusával. Mivel nem volt elég érett vagy bölcs ahhoz, hogy felelősséget vállaljon az érzése miatt, elkerülhetetlenül elhitte, hogy én vagyok a forrása a szorongásának. Mivel szenvedést „okoztam” neki, „ellenségesen” viselkedtem vele, mintha megmérgeztem volna – és ennél fogva az ellenem irányuló támadása a szememben az önvédelem egy torz formája volt.

Továbbá azzal, hogy megszégyenített, Bob azt követelte, hogy érezzek empátiát iránta – de ha az

empátia egy érték, miért nem érzett ő empátiát az én kimerültségem iránt?

Bobot kétségtelenül ignorálták és ismételten megszegényítették gyermekkorában, és arra kényszerítették, hogy behódoljon azoknak az irracionális szeszélyeinek, akik hatalommal bírtak fölötte. Az elméje természetes mintafelismerő szokása tehát megalkotott egy egyetemes parancsolatot: "engedelmeskedned kell a hatalmon levőknek!" – vagy pontosabban: "a hatalmon levőkkel szembeni engedetlenség miatt megtámadnak és megszegényítenek."

Három nagyobb alkotórészből áll az a pszichológiai gyötrellem, ami ennek az alapelvnek az elfogadásából fakad.

Az első a szégyenkezés és a zavar, ami a megszegényítésből ered.

A második a bántalmazók hatalma alá kerüléstől való rettegés.

A harmadik a harag, ami abból fakad, hogy azt mondják neked, hogy az efféle bántalmazás igazából erényes – "A saját érdekedben...!"

Amikor gyermekként bántalmaznak bennünket, szörnyű helyzetbe kerülünk, mivel teljesen függünk a bántalmazóinktól. Ilyenkor a Stockholm-szindróma egyik formája jelentkezik, és arra kényszerítjük magunkat, hogy "tiszteljük" azokat, akik bántalmaznak minket. Ez egy teljesen észszerű túlélési stratégia, mert a rettenet, ami abból a tudásból ered, hogy évekig a szüleink bántalmazó hatalma alatt leszünk, túlságosan hatalmas lenne ahhoz, hogy elviseljük. Valamint mivel megbüntettek minket, ha nem mutatunk tiszteletet, könnyebb csak "tisztelni" őket, mint folyamatosan színlelni – amin kétségtelenül keresztül fognak látni és megbüntetnek érte.

Továbbá mivel a bántalmazás mindig az önelégült erkölcsi igazolások álcáját ölti ("erkölcstelen, ha nem engedelmeskedsz!"), úgyszintén megtapasztalunk egy *egzisztenciális* rettegést, mivel tudjuk, hogy a szüleink erkölcsi szabályokat használnak – és a saját vágyunkat a jóságra – ahhoz, hogy megszegyenítsenek, irányítsanak és megfélemlítsenek. Más szóval a *jóságot* állítják a gonosz szolgálataiba, ami a lehető legrosszabb korrupció.

Így elkerülhetetlenül a racionális erkölcsi szabályok megfordításához jutunk – elkerülhetetlenül erénnyé válik a gyámoltalanok megfélemlítése.

ABSZOLÚTOK

Választhatjuk azt, hogy nem eszünk, de nem törölhetjük el a testünk szükségletét az ételre. Választhatjuk, hogy leugrunk egy szikláról, de nem választhatjuk, hogy ellenállunk a gravitációnak.

Színlelhetjük azt, hogy a hazugságaink igazak és a bűneink erények, de nem változtathatjuk igazzá a hazugságot vagy erénnyé a bűnt.

Nem tűntethetjük el az igazságot magunkban, csak elnyomhatjuk és eltorzíthatjuk azt.

Alapjában véve a filozófia nem feltalálás, hanem feltárás, nem felfedezés, hanem régészet.

Amikor gyermekként bántalmaznak minket, mint Bob, kétségbeesetten próbáljuk elnyomni a fájdalmunkat azzal, hogy azt képzeljük, hogy a bántalmazóink erényesek. Azonban mélyen legbelül

tudjuk az igazságot, és ezért okoznak nekünk hosz-
szútávon annyi fájdalmat a torzításaink.

Használhatunk más embereket, hogy "kezeljük"
a saját szorongásunkat, mint ahogy használhatunk
drogokat és alkoholt, hogy "kezeljük" a szorongá-
sunkat.

*A depresszióink és a szorongásunk legalapvetőbb for-
rása a különbség a mitológiák között, amiket ki kell ta-
lálnunk azért, hogy túléljük a gyermekkorunkat, vala-
mint a valóság között, amiről tudjuk, hogy igaz.*

Más szóval a fantázia a bántalmazás sebének ma-
radandó hegesedése.

Amikor Bob látta, hogy lehajtom a fejem az asz-
talra, szorongást "teremtettem" benne, mert *nem*
viselkedtem aszerint a premissza szerint, amit ő er-
kölcsei abszolútnak hitt: „tisztelned kell a hatalmon
levőket és engedelmeskedned kell nekik.” Nem
azért jelentkezett az időnkénti kimerültségemre
adott hisztérikus reakciója, mert úgy hitte, hogy
engedelmeskednem *kellene* a hatalmon levőknek,
hanem mert mélyen legbelül tudta, hogy valójában
erkölcstelen engedelmeskedni a hatalmon levőknek – és
mivel azt is tudta, hogy ha egy hatalommal bíró

ember követeli az engedelmességet, az azért van, mert az az ember *nem erkölcsös*.

Tehát elkerülte a saját elszenvedett bántalmazásából fakadó fájdalmát annak színlelésével, hogy őt nem bántalmazták – annak színlelésével, hogy a bántalmazói erkölcsök voltak. Ezt azzal érte el, hogy a rákényszerített kontrollt az engedelmeskedés praktikus elvéből a tökéletesség erkölcsi mércejévé alakította.

IGAZOLÁS, MINT JÓSLAT

Képzeld el, hogy Angliában élek, és évtizedeken át szidom azokat a bevándorlókat, akik nem szentelnek semmi időt arra, hogy megtanuljanak angolul. "Hogy képes valaki ide költözni anélkül, hogy megtanulná a nyelvet? Ez tiszteletlenség, faragatlanság és elzárkózás. Mindenki tanulja meg a nyelvet, aki tisztességes állampolgár szeretne lenni."

Számtalan cikket publikálok ebben a témában. Nyilvános beszédek tartok és barátságoknak vetek véget azokkal, akik nem értenek velem egyet.

Tehát igazán kitarok a gondolat mellett.

Aztán képzeld el, hogy Svédországba költözök. Egy éve Svédországban élek, és aztán visszajövök Angliába egy látogatásra.

"Szóval milyen Svédország?" kérdezed.

”Csodás!”

”És hogy megy a nyelvtanulás?”

”Ó, nem tanulom meg a nyelvet, minek?”

Meglepődnél? Úgy gondolnád, hogy képmutató vagyok? Erős vágyat éreznél arra, hogy jobban megvizsgálád a szilárd és nyíltan kifejezett hitemet, hogy egy ország lakosai erkölcsileg kötelesek megtanulni a nyelvet?

Ha azzal magyarázom a következetlenséget a hitem és a tetteim között, hogy azt mondom, hogy kiderült, hogy nagyon nehéz megtanulni egy új nyelvet, és hogy nem igazán szükséges, ha egy emigrációban élő kulturális csoport kötelékein belül élsz – szükségét éreznéd, hogy rámutass arra, hogy ez a teljes ellentéte annak az álláspontnak, amit én éveken át nyíltan és lármásan hirdettem?

Úgy képelem, azt tanácsolnád, hogy helyénvaló lenne, ha írnék egy cikket, amiben visszavonom az előző álláspontomat az új megértésemre alapozva.

Megváltoztatná a véleményedet rólam, ha élből elutasítanám a javaslatot?

Ez a bántalmazás körfogása.

Amikor gyermekként igazoljuk a szüleink bántalmazását, hogy túléljük a szituációt, erkölcsi abszolútokat állítunk fel a hatalom jó és helyes használatára vonatkozóan. "Erkölcös azoknak, akik hatalommal bírnak, hogy bántsák azokat, akik nem írnak hatalommal, annak érdekében, hogy megvédjék, vezessék vagy 'megegyezzenek' őket."

Így igazoljuk és éljük túl a bántalmazást, amit velünk tettek. Ezért ismételjük meg és követjük el gyakran mi is a bántalmazást, amit elszenvedtünk.

Ha egy nyíltan idegengyűlölő brit volnék, aki Svédországba költözött, tökéletesen megértenék minden kritikát, amit kapnék, ha nem tanulnám meg a nyelvet. Tudnám, hogy vagy meg kellene tanulnom svédül, még hozzá alaposan, vagy nyilvánosan vissza kellene vonnom az összes eddigi véleményemet.

Az elveink feladása roppant megalázó dolog, mivel mindenki, aki kinyilvánít egy igazságot, elkerülhetetlenül azt állítja, hogy az a ráción és bizonyítékon alapul. Senki nem állítja valamiről, hogy az egy „igazság,” ami szintiszta, megalapozatlan véle-

ményen nyugszik – mert akkor természetesen nem lenne igazság.

Tehát valaki, aki „az igazságot” bizonygatja, mindig azt mondja, hogy érveléssel és bizonyítással jutott erre az igazságra – akik a ”hitet” teszik meg világnézetük alapjának, még azok is azt mondják, hogy a hit bizonyítékkal szolgál, tehát racionális hinni a hitre alapuló igazságokban.

Ha valakinek, aki állít egy igazságot, később teljesen vissza kell vonnia a pozícióját, csak úgy teheti meg hitelesen, ha új bizonyíték kerül napvilágra. Például ha kiderül, hogy az univerzumot igenis láthatatlan manók irányítják futógépeken, felül kell vizsgálnom a valóságról alkotott elképzeléseimet – de csak azért, mert új bizonyíték került napvilágra.

Ha viszont nincs új bizonyíték, akkor nyilvánvalóan nem lehet hihetően hivatkozni a bizonyítékra, mint az előző álláspont igazolására. Ami világossá válik, az az, hogy az előző álláspont előítéleteken nyugodott, *de érvekre és bizonyítékokra hivatkoztak annak igazolásához.*

Ez egy kulcsfontosságú tény, ami nagyon hasonló a fentebb említett etikai és kulturális képmutatásokhoz.

Amikor a hitem igazolásaként érvekre és bizonyítékokra hivatkozom, jóváhagyom az érvek és a bizonyítékok erejét. Más szóval teljesen elfogadom és tisztellem az érvek és a bizonyítékok elsőbbségét abban, hogy meghatározzuk a hitek igazságértékét.

Ha kiderül, hogy nem volt valós érvem vagy bizonyítékom a hitemre, akkor ugyanannyira képmutató vagyok, mint akik erkölcsi érveket használnak erkölcstelen célokra. A racionalitást és a bizonyítékot használom, hogy alátámasszam a szubjektív bigottságot.

Ez a kétszínűség rejlik az összes, igazsággal kapcsolatos nyilvános és magán kijelentésem szívében. Ha kiderül, hogy az értelem és a bizonyíték értékét használtam arra, hogy bigottságot és előítéletet terjesszek, akkor nem csupán az összes eddigi állításom válik a használhatatlannál is kevesebbé, hanem kiderül, hogy egy képmutató, egy csaló és egy manipulátor vagyok.

Minden szavahihetőségem elpusztult. Az összes eddigi kijelentésem nem az empirikus igazság, hanem az elsőrangú képmutatás példájává fog válni.

Pontosan ez történik akkor, amikor felnőttként továbbra is fenntartjuk az indoklásokat, amikkel gyermekkorunkban felmentettük a szüleink bántalmazásait.

Ha hisszük, hogy a hatalommal való visszaélés erkölcsös, elkerülhetetlenül vissza fogunk élni a hatalmunkkal. Ha elmegyek Svédországba, de nem tanulok meg svédül, akkor hazudnom és mellébeszélnem kell, vagy úgy tennem, mintha megtanultam volna vagy meg szeretném tanulni a nyelvet stb. Vagy beléphetek az "ez valahogy *nem ugyanaz*" varázslatos földjére, ami elkerülhetetlenül azt követeli, hogy agresszióval helyettesítsem a következzséget, amikor kérdőre vonnak.

Lemásoljuk azt, amit magasztalunk. Az igazolásaink olyan biztosan vezetik az életünket, mint ahogy a vasúti sín vezeti a vonatot. A hazugságok, amiket ma elhiszünk, az élet, amit holnap élni fogunk.

A tanár, aki megalázott, azért tette, mert hitt abban, hogy ez az, amit tenniük kell azoknak, akik hatalommal bírnak.

Majdnem mindenki a bántalmazást fogja választani, amikor a kétszínűség és a bántalmazást közötti választáshoz ér.

SZADIZMUS, MINT MEGVÁLTÁS

Ha elmegyek egy orvoshoz, mert megbetegíttetem magam a dohányzással, és a doktor felír egy gyógykezelést, ami fájdalommal jár, az orvosom nem kegyetlen, hanem segítőkész. Az orvos nem keres fel és okoz nekem fájdalmat, mert szadista, hanem nekem kell felkeresnem őt egy gyógymóddért, mert károsítottam magam a dohányzással. Nem kellene neheztelnem a doktorra a gyógymódja fájdalmassága miatt, hanem meg kellene köszönnöm neki, hogy segít nekem. Nem a doktor felelős a fájdalomamért. Én vagyok az.

Egy börtönbe született gyermek azt fogja mondani: „nem azért engedelmeskedem a börtönőröknek, mert gumibottal felfegyverzett szadisták, ha-

nem azért, mert erkölcsileg erényesek és segíteni próbálnak nekem.” Szörnyű ára van ennek a hitnek, mint minden fantáziának.

Ha a börtönőreim megütnek a gumibotjukkal, engedelmeskednem kell nekik. Ha elfogadom azt, hogy azért engedelmeskedem nekik, mert megütnek a gumibotjukkal, szörnyen megalázottnak és gyámoltalannak érzem magam, de fenntartom a helyzet valóság-hű kiértékelését. Másrészt viszont dönthetek úgy, hogy azzal csökkentem a megalázottságomat, hogy elképzelem, hogy nem azért engedelmeskedem, mert megütnek, hanem *azért ütnek meg, mert nem engedelmeskedem*. Nem az *őr személyeivel* szembeni engedetlenségem az, ami miatt megvernek, hanem az erkölcsi erényeknek való ellenszegülés. Az *őrök* nem azért vernek, mert szadisták – azért vernek meg, mert én vagyok gonosz. Az *őrök* nem felelősek azért, mert megvernek – én vagyok felelős a verésért. Az *őrök* nem megalázni próbálnak; segíteni próbálnak, hogy jobb ember legyek, mint ahogy az orvos is segíteni próbál, hogy ismét egészséges legyek.

Látod, hogy miként lehet az erkölcsi korrupció gyötrelmét átruházni egyik személyről a másikra?

Ha a szüleim nem azért vernek meg, mert *ők* a rosszak, hanem mert *én vagyok* rossz, fenntarthatok egy bizonyos szintű méltóságot és kontrollt egy bántalmazó és reménytelen helyzetben.

Ha viszont felnőttként is fenntartom ezt a fantáziát – miután hatalomra teszek szert mások felett – akkor a túlélési stratégiám kizsákmányoló pusztítássá válik. Az egyenlőségjel a bántalmazás és az erény között, ami egykor a túlélésemet segítette, most megront. Azzá váltam, amit kezdetben félttem és megvettem.

Tehát amikor a tetteim ellentétbe kerültek Bob hitével, miszerint erény engedelmeskedni a hatalmon levőknek, hatalmas szorongást hoztam létre benne és felébresztettem a védelmeit azzal, hogy felidéztem az összes szunnyadó emléket, amikben bántalmazták.

Létrehoztam egy választást ott, ahol eddig ő csak abszolútban hitt. "Erkölcstelenül" viselkedtem, őt pedig gyermekként megtanították arra, hogy az er-

kölcsös viselkedés megtámadni azt, aki "erkölcstelenül" viselkedik.

Tehát, hogy megvédje a szüleiről alkotott fantáziáit, hogy elhárítsa a növekvő szorongást és rettegést, amit a hazugságokról érzett, amiket ki kellett találnia, hogy túlélje az elszenvedett bántalmazását, hogy elpusztítsa a szabadságot, amivel én rendelkeztem, ő pedig nem, hogy legitimáljon egy hamis erkölcsi abszolútot – valamint alapjában véve, hogy egyszerre megismételje a szülei bántalmazását és azzá a "rossz" emberré váljon, aminek a szülei tartották – mind azért, hogy igazolja a szülei bántalmazásait – megtámadott.

Ha ezt soha nem értettem volna meg, nagy valószínűséggel Bobbá váltam volna és továbbadtam volna a saját elszenvedett bántalmazásomat.

Ha a személyem elleni támadásnak vettem volna Bob bántalmazását, magamba szívtam volna a gyötrelmet, amit elkerülhetetlenül előidéztem volna másokban, valószínűleg gyermekekben.

De Bob bántalmazásának éppen annyi köze volt hozzám, mint az én fáradtságomnak Bobhoz.

Rajtam vezette le az érzelmeit, mert mélyen legbelül tudta az igazságot, de képtelen volt elfogadni.

Azért próbált megalázni, mert az elméjében *valamelyünket* meg kellett alázni – és én kezdtem!

Gonoszságot követett el, hogy megvédje a gonoszság "erényét."

És itt az idő számunkra – mindannyiunk számára a világon – hogy ezt abbahagyjuk.

HOGYAN VÁLTOZZUNK

Eredetileg hosszabbra terveztem a könyvet, de ahogy elértem ezt a pontot a szövegben, növekvő szorongást kezdtem érezni, amit nehezen értettem meg. Azt hittem, hogy azért van, mert cél nélkül fogtam neki a könyvnek és elkezdtem elveszíteni az utamat. Ahogy a feleségem és én újraolvastuk a könyvet, világossá vált, hogy egészen jól épülnek egymásra benne a gondolatmenetek.

Az előző este elmentünk sétálni, és megbeszél-
tük a könyv tartalmát és formáját. Mindössze 16
hónap alatt több mint 800 podcastet készítettem,
tehát meg sem *közelítem* azt, amikor kifogynék a
témákból, amiről beszélhetnék.

Viszont amikor egy negyed évszázadon át bele-
mélyedsz egy diszciplínába, nehéz emlékezni arra,
hogy milyen is volt elkezdeni. Immár egészen biz-
tos vagyok abban, hogy a szorongásom abból fa-
kad, hogy egy hosszabb könyv túl nehezen emészt-

hető lenne. Amikor desszertet szeretnél enni, öt szelet torta nem jobb, mint egy szelet.

Biztosan beszélünk még, de úgy gondolom egyelőre eleget beszéltünk.

A könyvben rejlő gondolatok meg fogják változtatni az életedet, ha gondolkodsz rajtuk és azok alapján cselekszel. A filozófia célja nem a gondolat, hanem a tett – mint ahogy a gyógyászat célja sem a kezelés, hanem az egészség.

Ezek a gondolatok immár az elmédben vannak, és sosem fognak eltűnni. Épp úgy nem leszel képes elfelejteni ezeket az igazságokat, mint azt, hogy kettő meg kettő az négy. Tehát kulcsfontosságú, hogy az utad ne érjen véget azzal, hogy elolvastad ezt a könyvet. Kulcsfontosságú, hogy a filozófia egy *beszélgetés* legyen az életedben – hogy beszélj ezekkel a gondolatokkal kapcsolatos élményeidről a körülötted levőkkel, legyen az bármennyire rémisztő.

Ez a könyv nem meditációra, hanem tettere hív.

Egy hamisságokkal teli világban izolálni fog az igazság, ha nem folytatsz róluk párbeszédet.

Tehát menj és éld meg az igazságot azzal, hogy kimondod az igazságot.